

**SAMSUN VE AMASYA'DA BULUNAN SELÇUKLU VE OSMANLI
DÖNEMİNE AİT BAZI CAMİLERİN AHŞAP KAPILARININ MALZEME
VE YAPIM TEKNİĞİ BAKIMINDAN İNCELENMESİ**

Mustafa AYDIN

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
AĞAÇİŞLERİ ENDÜSTRİ MÜHENDİSLİĞİ ANA BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

ŞUBAT 2023

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Mustafa AYDIN

07/02/2023

SAMSUN VE AMASYA'DA BULUNAN SELÇUKLU VE OSMANLI DÖNEMİNE AİT
BAZI CAMİLERİN AHŞAP KAPILARININ MALZEME VE YAPIM TEKNİĞİ
BAKIMINDAN İNCELENMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Mustafa AYDIN

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Şubat 2023

ÖZET

Bu çalışmada, Selçuklu ve Osmanlı Döneminde yapılmış Samsun'da 8 adet ve Amasya'da 7 adet olmak üzere toplam 15 adet camiye ait ahşap ana giriş kapısının; malzeme, boyut, yapım tekniği ve süsleme özellikleri geliştirilen bir veri toplama formuna işlenmiş ve fotoğraflarla belgeleme çalışması yapılmıştır. Samsun'da bulunan camilerin, ahşap çantı tekniği ile yığma sistemde inşa edilen ahşap camiler olduğu, Amasya'daki camilerin ise kırma ve kesme taşlarla oluşturulan sistemde inşa edildiği belirlenmiştir. Ahşap camilerde kapıların açılıp kapanması, ahşap kasalara menteşeler vasıtası ile sağlanırken, taş yapılarda ise duvarlara tutturulan metal bir aparat ile kapıların monte edildiği ve çalışma sisteminin sağlandığı görülmüştür. İnceleme kapsamına alınan 15 kapının 12'si simetrik çift kanatlı, 1'i asimetrik çift kanatlı, 2 kapı ise tek kanatlıdır. Çift kanatlı kapılardan 3'ünün düz, 8'inin 3 panolu ve 2 kapının da 4'ten çok panolu olduğu, tek kanatlı kapıların ise tamamının 3 panolu olduğu tespit edilmiştir. Amasya'da bulunan Bayezid Paşa Camii, Sultan II. Bayezid Camii ve Sofular Camii kapılarının, Samsun'da bulunan Ordu köy Camii, Porsuk köy Camii, Kuşhane köy Camii ve Ustacalı köy Camii kapılarının özgün olarak günümüze kadar muhafaza edildiği, diğer kapıların ise değiştirilmiş olduğu belirlenmiştir. Özgün kapıların ceviz, karaağaç ve kayın türü ağaç malzemeden yapılmış olup, değiştirilen kapıların tamamında çam ve kayın türü ağaç malzeme kullanılmıştır. Sonuç olarak, araştırma kapsamına alınan kapıların %46,6'sinin özgün haliyle günümüze ulaştığı, %53,4'ünün ise günümüz üretim teknolojisi ile üretildiği; Kapıların % 13,3'ünün tek kanatlı, %86,7'sinin ise çift kanatlı olduğu, motif özellikleri bakımından genellikle düz çizgilerin olduğu, nadiren künde-kârî ve oyma tekniklerinin kullanıldığı görülmüştür. Günümüze kadar özgün haliyle ulaşan eserlerin belgelendirme çalışmalarının yapılması ve önemli birer kültür varlığı olarak gelecek nesillere aktarılması için konservasyon ve/veya restorasyon çalışmalarının uzman ekiplerce yapılması önem arz etmektedir.

Bilim Kodu : 120401

Anahtar Kelimeler : Osmanlı Dönemi, Selçuklu Dönemi, Ahşap kapılar, Samsun, Amasya, Cami kapıları

Sayfa Adedi : 91

Danışman : Prof. Dr. Cevdet SÖĞÜTLÜ

INVESTIGATION OF THE WOODEN DOORS OF SOME SELJUK AND OTTOMAN PERIOD MOSQUES IN SAMSUN AND AMASYA IN TERMS OF MATERIAL AND CONSTRUCTION

(M. Sc. Thesis)

Mustafa AYDIN

GAZİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES

February 2023

ABSTRACT

In this study, the material, size, decoration and construction techniques of the main entrance wooden doors belonging to a total of 15 mosques (8 in Samsun and 7 in Amasya), which were built during the Seljuk and Ottoman periods, were recorded to an inventory form developed and the documentation was using photographs. It was determined that the mosques in Samsun were wooden mosques built in the masonry system with the wooden bell technique, while the mosques in Amasya were built in the system formed by crushed and cut stones. In wooden mosques, the opening and closing of the doors are provided by the hinges on the wooden crates, while in the stone structures, the doors are mounted with a metal apparatus attached to the walls and the working system is provided. Of the 15 doors included in the study, 12 were symmetrical double-swing, 1 was asymmetrical double-swing, and 2 were single-leaf. It was determined that 3 of the double-swing doors were straight, 8 of them had 3 panels and 2 doors had more than 4 panels, while all of the single-swing doors had 3 panels. It was also determined that the doors of Bayezid Pasha Mosque, Sultan II Bayezid Mosque and Sofular Mosque in Amasya, and the doors of Orduköy Mosque, Porsuk Mosque, Kuşhane Mosque and Ustacalı Mosque in Samsun have been preserved until today, while the other doors were changed. The original doors were made of walnut, elm and beech wood materials, and pine and beech wood was used in all replaced doors. As a result, it was determined that 46,6% of the doors included in this research have reached today in their original form, while 53,4% of them were produced with today's production technology. It was also observed that 13.3% of the doors were single-swing and 86.7% were double-swing. Moreover, künde-kari and carving techniques were rarely used in terms of motif features. It is important that conservation or restoration management is carried out by expert teams in order to make the documentation culture of the original artifacts obtained until today and transfer them to future generations as important assets.

Science Code : 120401

Key Words : Ottoman Period, Seljuk Period, Wooden doors, Samsun, Amasya, Mosque doors

Page Number : 91

Supervisor : Prof. Dr. Cevdet SÖĞÜTLÜ

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans tezimin hazırlanmasında desteklerini esirgemeyen, çok değerli danışman hocam Prof. Dr. Cevdet SÖĞÜTLÜ'ye, Gazi Üniversitesi Ağaçlıeri Endüstri Mühendisliğı Bölümü öğretim üyelerine, Samsun ve Amasya'daki kamu kurum ve kuruluşlarındaki yetkililere, Balıkesir Üniversitesi mesai arkadaşlarıma, kuzenim Ayşe AYDIN'a ve manevi desteğini eksik etmeyen eşim Ümmü YILDIRIM AYDIN'a çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	x
RESİMLERİN LİSTESİ	xi
HARİTALARIN LİSTESİ.....	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xiii
1. GİRİŞ.....	1
2. GENEL BİLGİLER	7
2.1. Tarihî Süreç İçinde Samsun İlinin Fiziki Gelişimi	7
2.2. Tarihî Süreç İçinde Amasya İlinin Fiziki Gelişimi	8
2.3. Ahşabın Sanatı	8
2.3.1.Osmanlı ve selçuklu döneminde ahşap sanatı.....	8
2.4. Ahşap Örneklerde Yapım ve Süsleme Teknikleri.....	9
2.4.1. Kündekâri tekniği.....	9
2.4.2. Kafes tekniği	10
2.4.3. Oyma tekniği.....	10
2.4.4. Kakma tekniği	10
2.4.5. Tarsi tekniği.....	11
2.4.6. Ahşap üzerine boyama tekniği	11
3. ARAŞTIRMANIN SINIRLARI VE YÖNTEM	13

	Sayfa
3.1. Samsun İlinde Bulunan Camiler	13
3.1.1. Şeyh Habil Camii	14
3.1.2. Göğceli Camii	14
3.1.3. Yukarı Kavacık Camii.....	15
3.1.4. Ustacalı Camii.....	16
3.1.5. Turgutlu Camii	16
3.1.6. Kuşhane Camii.....	17
3.1.7. Porsuk Camii.....	18
3.1.8. Orduköy Camii.....	18
3.2. Amasya İlinde bulunan camiler	19
3.2.1. Bayezid Paşa Camii	19
3.2.2. Şirvanlı (Azeriler) Camii.....	20
3.2.3. Mehmet Paşa Camii	20
3.2.4. Sultan II. Bayezid Camii	21
3.2.5. Sofular Camii	22
3.2.6. Çilehane Camii.....	22
3.2.7. Gümüşlü Camii	23
3.3. Araştırma Yöntemi.....	24
3.3.1. Veri toplama formu hazırlama	24
3.3.2. Fotoğraf ve belgeleme.....	24
4. BULGULAR.....	25
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	35
KAYNAKLAR	39

	Sayfa
EKLER.....	45
EK-1. Veri Toplama Formları ve Resimler	46
ÖZGEÇMİŞ	91

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 3.1. İncelenen kapıların ait olduğu camilere ilişkin bilgiler ve ahşap kapılara verilen kod numaraları	13
Çizelge 4.1. İncelenen camilerin ana giriş kapı kanatlarının özellikleri.....	25
Çizelge 4.2. Kapılarda uygulanan teknik, süsleme, malzeme ve üst yüzey gereci.....	26
Çizelge 4.3. Kapıların panolarında uygulanan motifler ve kompozisyon	27
Çizelge 4.4. Kapı durumu, kanat yapısı, süsleme, pano çeşitleri, üst yüzey gereci ve yapım tekniklerine ait adet ve sayısal veriler.....	32

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 3.1. Şeyh Habil Camii dıştan görünüşü	14
Resim 3.2. Göğceli Camii dıştan görünüşü	15
Resim 3.3. Yukarı Kavacık Camii dıştan görünüşü.....	15
Resim 3.4. Ustacalı Camii restorasyon öncesi ve sonrası dıştan görünüşü	16
Resim 3.5. Turgutlu Camii dıştan görünüşü	17
Resim 3.6. Kuşhane Camii dıştan görünüşü	17
Resim 3.7. Porsuk Camii dıştan görünüşü	18
Resim 3.8. Orduköy Camii dıştan görünüşü	19
Resim 3.9. Bayezid Paşa Camii dıştan görünüşü.....	20
Resim 3.10. Şirvanlı (Azeriler) Camii dıştan görünüşü	20
Resim 3.11. Mehmet Paşa Camii dıştan görünüşü	21
Resim 3.12. Sultan II. Bayezid Camii dıştan görünüşü	21
Resim 3.13. Sofular Camii dıştan görünüşü	22
Resim 3.14. Çilehane Camii dıştan görünüşü	23
Resim 3.15. Gümüşlü Camii dıştan görünüşü	23
Resim 4.1. Orijinal ve değişmiş kapı görselleri.....	26
Resim 4.2. Pano özelliklerine göre kapı türleri	28
Resim 4.3. Menteşe bağlantı detayı.....	29
Resim 4.4. Kilit ve tokmak detayları	30
Resim 4.5. Üst-Orta-Alt panolarda kullanılan motifler	31

HARİTALARIN LİSTESİ

Harita	Sayfa
Harita 2.1. Samsun İli ve ilçeler	7
Harita 2.2. Amasya İli ve ilçeler	8

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış simgeler ve kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Simgeler	Açıklamalar
Cm	Santimetre
m	Metre
cm³	Santimetreküp
°C	Santigrat derece
g/m²	Gram/metrekare
g/cm³	Gram/santimetreküp
kg	Kilogram
m²	Metrekare
yy	Yüzyıl
y	Yıl
%	Yüzde

1. GİRİŞ

İnsanlar doğal yaşamda bulundukları süre boyunca barınma, korunma gibi en temel ihtiyaçlarını karşılamak için geçmişten günümüze farklı şekillerde yapılar inşa etmişlerdir (Kılıç, 2010). Doğal yaşam, insanların hayatlarını güvenli bir şekilde sürdürülebilmesi için bazı olumsuzluklar göstermektedir. Bu sebeple, insanlar yaşamlarını güvenceye almak için doğal mağaralarda barınma ihtiyaçlarını karşılamışlardır. Sonraki süreçte ise barınma, korunma ve kişisel ihtiyaçlarını gidermek için daha korunaklı yeni yapay yapılar inşa etmişlerdir. Yapıda mekânı üstten örten öge çatı, örtüyü ayakta tutan ve iç mekân ile dış ortamı birbirinden ayıran düşey öge duvardır. Duvar, bölümlerin birbirleriyle bağlantısını, iç mekânın havalanmasını ve aydınlatılmasını sağlamak amacıyla yapılan boşlukları ve onları kontrol etmek için yapılan hareketli öğeler ise kapı ve pencere olarak tanımlanmaktadırlar (İzgi ve Aysel, 2003: 11-207).

Kapılar, genel olarak iç mekânlarda daire kapısı, mutfak kapısı, oda kapısı, WC kapısı, banyo kapısı, balkon kapısı, bodrum kapısı, dış mekânlarda ise bina kapısı, bahçe kapısı, garaj kapısı, kömürlük kapısı gibi isimlerle adlandırılmaktadırlar (Yıldırım ve Işık, 2002: 2-31).

Ahşap kapılar, bulundukları dönemin yaşam şartları, kültürleri, gelenekleri ve dini yaşantıları hakkında bilgi vermektedir. Kapı, pencere gibi donatı elemanları biçim ve süsleme bakımından Orta Asya Türk çadırlarından geldiği öne sürülmektedir. Kapı ve pencerelerde yapılan süsleme ve elemanları Anadolu insanının el işçiliğine verdiği önemle birlikte, görsel açıdan da zevk sahibi olduklarını göstermektedir (Öztürk, 2003).

Anadolu, farklı kültürleri bünyesinde barındırmaktadır ve iklimlerin getirmiş olduğu farklı özellikler, farklı özelliklere sahip malzemelerin kullanılmasını zorunlu kılmıştır. Bu farklılıklar doğrultusunda, Karadeniz Bölgesi'nde ahşap mimariler, Akdeniz Bölgesi'nde kübik taş mimarisi, Orta Anadolu'da kerpiç-taş karışımı, Güneydoğu Anadolu'da taş ve Ege Bölgesi'nin iç kısımlarında zemin katı taş olup, üst katlarda ise ahşap taşıyıcılı yapılar ön plana çıkmıştır (Kılıç, 2010).

Mimari karakteristik yapısının oluşmasında, iklim ve yeryüzü şekillerinin belirleyici olduğu açıktır. Bu yapının oluşmasında kuzeyden güneye Anadolu'nun iç kısmına geçişte keskin bir hat çizen dağların etkisi de vardır. Kırsal yerleşimin dokusuna bakıldığında dağların kuzey-güney yamaçları arasındaki bitki örtüsü ve iklim türünün farklı olması kendini belirgin bir şekilde göstermektedir. Karadeniz Bölgesi kendine has yapısı gereği dağınık bir yerleşme biçimine sahiptir. Kırsal alanda dağınık olan yerleşim düzeni, sahil kesiminde Anadolu köylerinde olduğu gibi, camilerin çevresinde oluşan toplu yerleşim yerleri hâline gelmiştir. Bölgenin orman bakımından zengin bir yapıya sahip olması, taşın yanı sıra ahşabında yapı malzemesi olarak kullanılmasına olanak sağlamıştır (Şahin, 2013).

Karadeniz Bölgesi, yıl boyunca yayılan fazla yağış aldığından, yeterince geniş bir bitki örtüsüne sahiptir. Türkiye'deki orman alanlarının üçte ikisini oluşturan bu ormanlarda sık olarak görülen ağaç türleri kayın, gürgen, ıhlamur, kestane, meşe, göknar, ladin, kızılğaç, sarıçam, karaçam ve akçaağaç şeklindedir. Buna bağlı olarak bölgede ahşap malzemenin köprülerde, teknelerde, çeşitli el sanatlarında, mimari ve iç mimaride zengin kullanımının olduğu bilinmektedir (Nefes, 2010).

Ağaç malzeme doğal olması, doğada kolay bulunabilir ve kolay işlenebilir olması sebebiyle mimari yapı öğelerinde bilhassa kapı ve pencere kısımlarında yüzyıllarca kullanılmıştır. Bu durum, ahşapla ilgili sanatın oluşmasını sağlamış, özellikle Türk-İslam sanatında ahşap elzem bir malzeme duruma gelmiştir (Döngel, 2013).

Malazgirt savaşı ile Anadolu 1071 yılında kapılarını Türklere açmıştır. Selçuklular; Türkistan, İran ve Anadolu'da çok fazla eser meydana getirmişlerdir. Yerleştikleri bölgelerin yöresel sanatlarının etkisi altında kalan Selçuklular, medrese, cami, kervansaray, türbe gibi mimarlık yapılarıyla birlikte, çini, minyatür, resim gibi türlü süsleme sanatlarına da önem vermişlerdir (Şengül, 2007).

Selçuklular ahşap sanatına ait önemli eserlerini ise 12. ve 13. yüzyıllarında meydana getirmişlerdir. Beylikler ve Osmanlı devirlerinde de kesintisiz devam ederek bu işçilikle ilgili çok fazla sayıda sütun, sütun başlığı, giriş, minber, kapı ve pencere kanatları, dolap kapağı, kürsü, sanduka, rahle, Kuran muhafazası ve az da olsa mihraplarda çeşitli örnekleri bulunmaktadır. Ahşap türü olarak armut, abanoz, elma, sedir, ceviz ve gül ağaçları kullanılmıştır (Bozer, 1992). Osmanlıda, daha önceki dönemlerde de kullanılan künde-kârî,

kafes, oyma ve kalem işi teknikleriyle birlikte Anadolu'da 14. yüzyılda ortaya çıkan kakma tekniği de farklı malzeme çeşitleriyle zenginleştirilmiş ve yeni araştırmalar sonucunda ise Selçuklu ve Beyliklerde görülmeyen tarsî tekniği de uygulanarak başarılı örnekler ortaya konulmuştur (Öney, 1970: 135-149).

Anadolu Selçuklu Dönemine ait minberler incelemeye alındığında genel olarak hiçbir minber birbirinin benzeri olmadığı anlaşılr. Bu durum ise farklı sanatçılara ait eserlerin olması ya da bulundukları bölgeye ait sanatsal özellikleri taşımasıdır. Her sanatçı, ahşabı işleme üslubunu, tekniğini, süsleme yöntemi, tasarımlarını ve ayrıca yaşadığı sanatsal ortamın etkilerini doğrudan malzemeye yansıtır (Apa Kurtişoğlu, 2014).

Selçuklulardan sonra Osmanlı sanatı 14. ve 19. yy arasında devam etmiş ve üç dönem olarak inceleme kapsamına alınmıştır. Bunlar; İlk zamanlar (14 ve 15. yy), genel olarak mihraplar için çini malzemesi tercih edilmiştir. Klasik dönem (15.ve 17. yy), II. Bayezid döneminde başlayarak mermerler mihrapların standart malzemesi haline gelmiştir. Geç dönemi (17. ve 19. yy), kapıların maden kullanılmış bölgeleri nadiren de orijinal olup, genel olarak Barok ve sair üsluplardaki kapı tokmakları ve gülçeleri almıştır. İstanbul Klasik dönemin en önemli örneklerinin yer aldığı yerdir (Demiriz, 1988: 465-474).

Selçuklu minberlerinde ahşap malzeme ön plandadır. Devrin ahşap işçiliği hakkında fikir sahibi olmaya vesile olan bu minberlerde inanılmaz bir motif çeşitliliği ve işçilik kalitesi mevcuttur (Detseli, 2019). Selçuklular ve Beylikler Döneminin yanı sıra Osmanlı zamanında da aralıksız devam etmiş ve bir hayli inceleme yapılmıştır. Bu doğrultuda; Yücel (1968), Kerametli (1961), Ögel (1965), Barışta (1998), Erginsoy (1988), Öney (1969-1970) tarafından yapılan çeşitli çalışmalarda ahşap sanatına ve uygulanan teknikleri ele almışlardır. Yücel (1977), Mülayim (1982), Ögel (1957), Ersoy (1993), Demiriz (1977), Arseven (1984) tarafından yapılmış olan çeşitli çalışmalar kapsamında ise Selçuklu ile Osmanlı Dönemi ahşap sanatı kronolojik yönden ele alınmıştır (Döngel, 2013).

Diğer yandan, Şahin (2004), Nefes (2012), Nefes ve Recep (2016), Nefes, Can ve Gün (2017), Yılmaz (2018), Furtuna (2018) Samsun'da bulunan Selçuklu ve Osmanlı Döneminde çantı tekniği ile inşa edilen çeşitli ahşap camilerin tarihsel süreçlerine ve teknik bilgilerine yer vermişlerdir.

1543-1589 yıllarını içerisinde, İstanbul'da yapılmış olan 13 adet caminin ana girişine ait kapıların ve pencerelerin iç kepeklerinde kullanılan teknik, malzeme, süsleme ve kanat özellikleri tespit edilerek belgelenmiştir. Malzeme olarak ceviz ağacına yer verildiği ve kapı ve pencerelerin hepsinin simetrik, çift kanatlı olduğu belirtilmiştir (Döngel, 2013).

Geleneksel Mardin evlerine ait ahşap kapıların incelendiği bir çalışmada, Mardin evlerine ait kapıların genel olarak ceviz ağacından yapılmış olduğu, nadiren dut ağacının kullanıldığı ve çakma tekniği ile yapıldığı, bozulan orijinal kapıların yerine günümüz teknolojisiyle üretilen kapıların kullanıldığı, bu kapıların tokmağı ve kilit sistemleri orijinaline benzer teknikte üretildiği bildirilmiştir (Kılıç, 2010).

Kastamonu ilinde yer alan 26 adet cami ile 13 adet mescidin içinden 8 camide bulunan 13 adet ahşap eser kompozisyon, motif ve teknik yönünden incelenmiş ve camilerin kapılarına ilişkin ayrıntılı bilgiler sunulmuştur (Uysal, 1991).

Yapılan bir araştırmada, Çorum Ulu Camii minberinin tezyini açıdan incelenmesi yapılmış, minberin korkuluklarında ve kapısında kullanılan motif ve kompozisyonun birbirinden farklı olduğu geometrik ve rumi motiflerin hâkim olduğu minber tezyininde bitkisel bezeme geometrik bezemeye uyum sağladığı ifade edilmiştir (Aslan Elkıran, 2021).

Genel olarak yapılan araştırmalara bakıldığında, günümüze kadar ulaşan eserlere ait ahşap kapılarda uygulanan tekniklerin, kullanılan malzemenin, boyutsal özelliklerin, kullanılan aksesuarların ve süsleme özelliklerinin korunmadığı, birçok kapının örtücü boyalar ile boyanarak özgün görüntülerinin kaybolmasına sebep olduğu görülmektedir.

Anadolu coğrafyasına ahşap eserlerinin çok sayıda olduğu bilinse de günümüzde ayakta kalan bu eserlerin sayısı, olması gerekenden daha azdır. Bu durumda, az olmasının iki önemli nedeni vardır. Birincisi, muhtemelen de en önemli olanı, ahşabın gerek doğa şartları gibi olumsuz dış etkenlerden gerekse yangın gibi felaketlerden yapısı gereği en çok olumsuz etkilenen malzeme olmasıdır. İkincisi ise insanların kasıtlı veya kasıtsız olarak verdikleri zarar sonucunda meydana gelen tahribatlardır. Son yüzyıllarda aşırı bir şekilde bu tahribatlar, insanların gerek ilgisiz kalması gerekse de kasıtlı olarak yaptıkları müdahaleler sonucu maalesef günümüzde de çoğalarak devam etmektedir. Yapılan bu tahribatların, çok katmanlı kimyasal boya sürmeye, eserleri dağıtıp farklı yere götürmekten ve koruma altına

alınmasına rağmen müzelerin depolarında çürümeye yüz tutmasına kadar çok çeşitli yönleri vardır (Bozer, 1992).

Yapılmış olan literatür araştırmalarından da anlaşılağı üzere, yapılan bilimsel araştırmalarda, Selçuklu ve Osmanlı Dönemlerine ait mimari eserler ele alınmış olup, ahşap sanatı, bu çalışmalar kapsamında yüzeysel olarak incelenmiştir. Diğer taraftan, süsleme ve mühendislik malzemesi olarak kullanılan ağaç malzemedede, maruz kaldığı çevresel etkiler sonucunda, fiziksel ve kimyasal bozunumlar oluşmaktadır. Yapıldığı dönemin karakteristik özelliklerini taşıyan ve günümüze kadar ulaşabilmiş ahşap eserlerin mevcut durumlarının incelenerek belgelenmesi, bu eserlerin gelecek kuşaklara aktarılması kapsamında öneriler geliştirilmesi önem taşımaktadır.

Bu çalışmada, Samsun ve Amasya'da bulunan Selçuklu ve Osmanlı Döneminde inşa edilen bazı camilerin ahşap kapıları malzeme, süsleme ve yapım tekniğı bakımından incelenmiştir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Tarihi Süreç İçinde Samsun İlinin Fiziki Gelişimi

Samsun İli, bugünkü coğrafi bölümlenmeyle Orta Karadeniz Bölümü'nde yer almaktadır (Ünsal, 2006). Samsun, denize kıyısı olan 28, Karadeniz Coğrafi Bölgesi içerisinde ise 11 ilden biridir (Zeybek, 2006). İlin kıyı kesimlerinde yaz ayları sıcak, kış aylarında ise ılıman geçmekte olup, en yağışlı mevsimi sonbahardır. Bahsi geçen özellikleriyle ilin kıyı kesimlerinde nemli-ılıman Karadeniz İklimi özellikleri hâkim olduğu bilinmektedir (Yılmaz ve Zeybek, 2016: 29-31). Samsun İli ve ilçeleri konum özellikleri Harita 2.1'de verilmiştir.

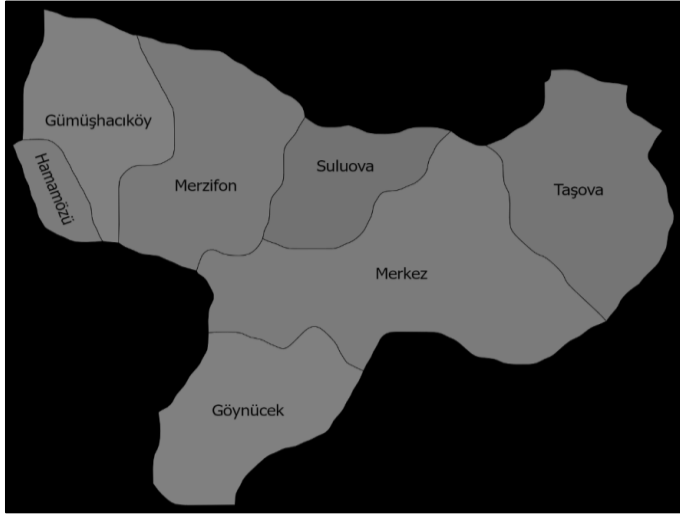

Harita 2.1. Samsun İli ve ilçeleri (İnternet, 2023)

Samsun İli zamanında Hititlilerin çok isteyip de erişemedikleri bir şehirdir. Bu topraklara verdikleri ilk isim ise “Yukarı El” olarak bilinmektedir (Tankuş, 2020). Ayrıca Karadeniz’in birçok kenti ile bağlam noktasında yer alan Samsun’unun kentsel gelişim sürecinde ticaretin önemi büyük olmuştur (Can, 2004: 14-15). Bölge üzerinde yapılan arkeolojik çalışmalar neticesinde, tüm yerleşmelerin köy karakterine sahip olduğu, küçük topluluklar tarafından kurulmuş olduğu ve ahşap yapıların var olduğunu bilgilerine ulaşılmıştır (Bayraktar, 2016: 81-89).

2.2. Tarihi Süreç İçinde Amasya İlinin Fiziki Gelişimi

Amasya, güneyde Sakarat Dağı ile kuzeyde Kırklar Dağı arasında, iki yanı yüksek kayalıklarla çevrilmiş, Doğu-Batı yönünde dar vadi üzerinde kurulan bir il olarak, uzun yıllar boyu stratejik önemini korumuştur (Zeybek, 2007; Yardım, 2004). Amasya il merkezinin deniz seviyesinden yüksekliği 392 metre, il genelinin ise 1150 metre civarındadır (Aylar, 2007: 19). Amasya İli ve ilçeleri konum özellikleri Harita 2.2’de verilmiştir.

Harita 2.2. Amasya İli ve ilçeleri (İnternet, 2023)

2.3. Ahşabın Sanatı

Ahşap, doğal yapısı gereği, kimyasal özelliği ile en eski mühendislik malzemesi olmuş, geçmişten günümüze kadar, gerek kültürel gerekse de teknolojik gelişmede hep var olmuştur. Ahşabın, yenilenebilir bir malzeme olması onu diğer yapı malzemelerinden ayıran önemli bir özelliği olmuştur (Doğu, 2016).

2.3.1. Osmanlı ve selçuklu döneminde ahşap sanatı

Osmanlı Dönemi ahşap işçiliğinden günümüze ulaşan örnekleri, ait oldukları ana yapı içinde ve/veya müzelerde koruma altına alınmış olarak görebilmek mümkündür. Bu örnekler, bir nevi Selçuklu ve Beylikler Dönemi ahşap işçiliğinin devamı niteliğinde sayılmaktadır. Osmanlı ağaç işçiliğinin ana hatları 12. ve 13. yüzyıllarındaki motif ve tekniklerinden oluşmaktadır (Kerametli, 1961).

Selçuklu döneminde ahşap sanatı camilerde ön plana çıkmaktadır. Türk sanatında ahşap camilerin ilk örneklerine Karamanlı ve Gaznelilere ait kalıntıları örnek verilebilir. Büyük Selçuklu mimarisinde ahşap kullanımı, minber, mihrap, sanduka ve kapı kanatlarında görülmüş olup, günümüze çok az örnek ulaşabilmiştir (Özkurt, 2005). Günümüze kadar gelebilmiş ahşap örneklerin ilk sırasında camilere ait olan sanat değeri yüksek eserlerdir (Öney, 1992: 135-142). İkinci sırada ise ahşap sandukalar, Kur'an mahfazaları, çekmeceler, süs ve kullanım eşyalarını görmek mümkündür (Yücel, 1989: 181-183).

Selçuklu dönemi ahşap ustalarının farklı türlerde, çok fazla ağaç kullandığı bilinmektedir. Bu ağaçlara örnek olarak, sedir, gül, abanoz, ceviz, armut, meşe, ıhlamur, elma ve şimşir verilebilir (Öney 1992; Mülayim 1982). Ayrıca o dönemlerde ahşap eserlerde kullanılan, künde-kâri, kakma, oyma ve kafes gibi tekniklerin; kalem işi, kazıma ve ajur yapıştırma tekniklerine göre daha ön plana çıktığı gözlemlenmektedir (Bozer, 2015: 533-541).

2.4. Ahşap Örneklerde Yapım ve Süsleme Teknikleri

Ahşabın mimariye katılmasıyla bazı işçilik teknikleri gelişmiştir. Bunlardan en yaygın olanlar; künde-kâri, kafes, oyma, kakma, tarsi ve boyama tekniğidir (Büyükkal, 2019).

2.4.1. Künde-kâri tekniği

Günümüzde de bazı önemli yapıların ahşap kısımlarında uygulanan Künde-kâri, Selçuklu ve Osmanlı ahşap işçiliğinde uygulanan önemli bir üretim tekniği olarak ortaya çıktığı bilinmektedir. Künde-kâri tekniğinin ilk örnekleri Selçuklu Döneminde görülmüş ve Osmanlı Döneminde geliştirilmiş olup, günümüzde de bazı önemli yapıların ahşap bölgelerinde uygulandığı görülmektedir (Söğütlü, 2004). Bu teknik üçgen, altıgen, yıldız gibi geometrik ahşap parçaların çatma tekniği ile birbirine bağlanması için kullanılan bir yapım ve süsleme tekniğidir (Sönmez ve Söğütlü, 2006).

Kelime anlamı ince marangozluk işi ve ağaçların işlenmesi olan Künde-kâri kelimesi aslında kemdeki olduğu ve bu kelimenin Farsçadan dilimize geçtiği elde edilen bilgiler arasındadır. Farsça bir kelime olan künde tomruk, masif ağaç kütlesi anlamına gelmektedir. Bu anlamdan faydalanarak künde-kâri terimi ortaya çıkmıştır. Ahşap parçalar negatif veya pozitif geçmelerle bağlandıktan sonra, sepet gibi örülerek bütüne gidilir ve ortaya bütün bir

kündekâri tekniğiyle işlenmiş ahşap çıkar. İç mekânlar için hazırlanan kündekâri ürünlerde; Ceviz, akça ağaç, armut gibi ağaç türleri iç mekânlar için tercih edilirken, abanoz, gümüş, sedef, fildişi vb. ürünler bezemelerde kullanılmaktadır (Karabaşa, 2014).

Kündekari tekniği, yapılışına göre hakiki ve taklit kündekâri çeşitleri olmak üzere muhtelif gruplara ayrılmaktadır (Öney, 1970: 135-149).

2.4.2. Kafes tekniği

Kafes tekniği, Anadolu Selçuklu Dönemi işçiliğinde özellikle minberlerdeki korkuluk kısımlarında rastlanılan bir teknik olarak bilinmektedir (Söğütlü, 2004). Ağaç yüzeyinin tümüyle kaldırılmasıyla geometrik motiflere sahip ışığı geçiren delikli bir rölyef oluşur (Yılmaz, 2001). Bu teknik, sade kafes işçiliği ve arası dolgulu kafes işçiliği olarak ikiye ayrılmaktadır (Büyükkal, 2019).

2.4.3. Oyma tekniği

Eski çağlardan beri yapılan en eski sanatlardan biri sayılan oymacılık, mağara ve kayaların üstüne yapılan resimler ile başlamıştır. Osmanlı Döneminde, oyma sanatı ile ilgilenen ustalara oymacı, nakkaş, nah hat, kemdeki, kalemkâr gibi isimler verilmiştir. Oyma, genel olarak üç boyutlu, dekupe (kesme) ve yüzey türlerine ayrılmaktadır. Anadolu Selçuklu döneminde medrese, şifahane, cami ve kervansarayların taç kapılarında oyma uygulamalarına rastlanmaktadır (Bozkurt, 2007: 13-15).

2.4.4. Kakma tekniği

Kakma tekniği, kapılarda yaygın olarak kullanılmaktadır. Malzeme kullanımına göre, ahşap kakma ve sedef kakma olarak iki grupta tasniflenmektedir (Sinemoğlu, 1985). Kakma tekniğinde, kakılacak olan malzeme ahşabın yüzeyinde açılan yuvalara yerleştirilerek yapılmaktadır (Bozer, 1992).

2.4.5. Tarsi tekniği

İlk kez Osmanlı Döneminde rastlanan bu teknik ilk bakıldığında kakma tekniği sanılsa da uygulama bakımından farklıdır. Bu teknikte ahşap üstüne işlenen sedef vb. malzemeler için yüzeyde yer açılmayıp, ahşap üstüne yapıştırılmaktadır (Bayrakal, 2007).

2.4.6. Ahşap üzerine boyama tekniği

Örneklerine ilk olarak Selçuklu Döneminde rastlanan bu teknikte ahşap camiler mescitler gibi yerlerde bitkisel desenler kullanılarak yapılan boya uygulamalarıdır (Aydın ve Perker, 2017). Kalemîşi ve Edirnekâri olarak da bilinmektedir.

3. ARAŞTIRMANIN SINIRLARI VE YÖNTEM

Samsun İli Çarşamba ilçesinde 8 adet, Amasya İli merkezinde ise 7 adet olmak üzere toplam 15 adet Selçuklu ve Osmanlı dönemine ait caminin ahşap kapısı araştırma kapsamına alınmıştır. Kapı seçimi yapılırken, ait olduğu caminin aktif kullanımında olmasına öncelik verilmiştir. Camilerin ana giriş kapıları araştırma kapsamına alınmış, ikinci ve iç bölümdeki kapılar, kapsam dışında tutulmuştur.

Çalışma kapsamında incelenen kapıların ait olduğu camilere ilişkin bilgiler ve bu çalışma dâhilinde ahşap kapılara verilen kod numaraları Çizelge 3.1’de verilmiştir.

Çizelge 3.1. İncelenen kapıların ait olduğu camilere ilişkin bilgiler ve ahşap kapılara verilen kod numaraları

Sıra No.	Cami Adı	Bulunduğu İl/İlçe	Yapım Tarihi	Ana Giriş Kapısı Kodu
1	Şeyh Habil Camii	Samsun/Çarşamba	1211	S-1
2	Göğceli Camii	Samsun/Çarşamba	1206	S-2
3	Yukarı Kavacık Camii	Samsun/Çarşamba	18. ve 19. yy	S-3
4	Ustacalı Camii	Samsun/Çarşamba	19. yy	S-4
5	Turgutlu Camii	Samsun/Çarşamba	200 yıl öncesi	S-5
6	Kuşhane Camii	Samsun/Çarşamba	15. ve 18. yy	S-6
7	Porsuk Camii	Samsun/Çarşamba	17. yy	S-7
8	Orduköy Camii	Samsun/Çarşamba	1420’li yıllar	S-8
9	Bayezid Paşa Camii	Amasya/Merkez	1414	A-1
10	Şirvanlı (Azeriler) Camii	Amasya/Merkez	1895	A-2
11	Mehmet Paşa Camii	Amasya/Merkez	1486	A-3
12	Sultan II. Bayezid Camii	Amasya/Merkez	1486	A-4
13	Sofular Camii	Amasya/Merkez	1502	A-5
14	Çilehane Camii	Amasya/Merkez	1413	A-6
15	Gümüşlü Camii	Amasya/Merkez	1326	A-7

3.1. Samsun İlinde Bulunan Camiler

Samsun İli Çarşamba ilçesinde araştırma kapsamına alınan ahşap kapıların bulunduğu camilere ilişkin bilgiler sistematik olarak aşağıda verilmiştir.

3.1.1. Şeyh Habil Camii

Şey Habil Mezarlığına bitişik konumda bulunan cami, Çarşamba İlçesinin yaklaşık olarak 4-5 km güneydoğusundadır (Şahin, 2004). Yapı, köşelerde dört büyük taş ve aralarda küçük taş kaideler ile ahşap kiriş üzerinde oluşturulmuştur (Danışman, 1986). Cami tümüyle ahşaptan yapılmıştır ve duvarları üst üste yığma tekniği ile tek parça kirişten oluşmaktadır (Resim 3.1). Çivi kullanılmayan yapıda kirişler “kara boğaz-boğaz-yaka” denilen teknikle birleştirilmiştir (Keskin, 1996; Eruzun, 1997, Sümerkan, 1998; Çevik ve Kontar, 2000).

Şeyh Habil Camii’nin Doğu cephesi önünde revak kısmının giriş kapısı, ahşap işçiliğiyle dikkat çekmekte olup, yapıldığı yılı belirten herhangi bir kayıt bulunmamakla birlikte, camide Peter İhan Kühnüm tarafından dendrokronolojik (ağaç yaş tespiti) yapılarak 1204, 1205 ve 1211 yılları arasında yapıldığı kanısına varılmıştır (Kuniholm, (2004: 121-130).

Resim 3.1. Şeyh Habil Camii dıştan görünüşü

3.1.2. Göğceli Camii

Anadolu ahşap mimarının en güzel örneklerinden biri olan cami, Göğceli Mezarlığı içinde yer almaktadır. Caminin 1206 yılında yapıldığı, giriş revaklarının 1335 yılında onarım geçirdiği bilinmektedir. Cami yapılış tarihi itibarıyla ülkemizdeki en eski ahşap cami olarak bilinmektedir. Camiinin yapımında çivi kullanılmadığı için halk arasında çivisiz cami de denilmektedir (Kuniholm, 2004). Göğceli Camii, dikdörtgen şekilde temelsiz olarak inşa edilmiş ve tabana yerleştirilen büyük taşlar yardımı ile yerden 60-70 santimetre yükseltilerek

inşa edilmiştir (Resim 3.2). Göğçeli Camii, dış boyutu sebebi ile ülkemizdeki en büyük yığma camidir (Can, 2004).

Resim 3.2. Göğçeli Camii dıştan görünüşü

3.1.3. Yukarı Kavacık Camii

Yukarı Kavacık Camii Zeyfeli Mezarlığı içinde bulunmaktadır (Resim 3.3). Harim ve son cemaat mahalli mekânlardan oluşan caminin revakı olmayıp, harim bölümü enine gelişen dikdörtgen planda yapılmıştır. Onarım ile yapının doğramaları PVC olarak değiştirilmiştir. Caminin ahşap malzemeleri kurt boğazı tekniği ile yerleştirilmiştir (Furtuna, 2018).

Resim 3.3. Yukarı Kavacık Camii dıştan görünüşü

3.1.4. Ustacalı Camii

Ustacalı Camii, yapım yılına ilişkin kesin bir bilgi bulunmamakla beraber, 19. yüzyılda yapıldığı tahmin edilmektedir (Nefes, 2012). Susamcı mezarlığı içerisinde bulunan cami Çarşamba ilçe merkezine 12 km mesafede bulunmaktadır. Cami dikdörtgen planlı olup, kareye yakın yapılmıştır. Ön yüzünde son cemaat bölümü, harim ve her iki tarafında revak bulunmaktadır. Harim kısmının tam ortasında kare kesitli tavana kadar uzanan ahşap dikme bulunmaktadır. Mihrap elemanları oldukça sade yapıda olup duvarı yüzeyinde rahle sekisi bulunmaktadır. Mihrap duvarın bulunduğu yerde biri büyük biri küçük ahşap giyotin küçük pencere bulunmaktadır (Resim 3.4).

Resim 3.4. Ustacalı Camii restorasyon öncesi ve sonrası dıştan görünüşü

Camideki ahşap detaylar ve kullanılan ağaç türüne dikkat edilince bazı ahşap yapılarının aynı dönem içinde yapıldığı kanısına varılmaktadır. Taş döşemeler üstüne yapılan yapı kurt boğazı tekniği ile birbirine geçirilen ahşap yapılardan oluşmaktadır (Furtuna, 2018). Cami 2021 yılında Samsun Büyükşehir Belediyesi tarafından restore edilmiştir.

3.1.5. Turgutlu Camii

Mezarlık içerisinde bulunan cami Çarşamba ilçe merkezine 6 Km uzaklıkta bulunmaktadır. Ne zaman yapıldığı tam olarak bilinmemekle beraber yöre halkına göre 200 yıllık geçmişi bulunmaktadır. Camiye ait görseller Resim 3.5'te verilmiştir.

Resim 3.5. Turgutlu Camii dıştan görünüşü

Kare plan tipinde bulunan camide revak bulunmamaktadır. Zemin kat ve mahfil katı bulunan caminin mahfil katı ahşap kare biçimli direklere oturtulmuştur. Ahşaptan oluşan mihrap ve minber oldukça sade yapıda bulunmaktadır. Vaaz kürsüsü ahşaptan dairesel formda yapılmıştır. Camide ahşap işçilik oldukça özgün ve sadedir. Gövdesi geometrik desende ahşap oyma ve üzerinde ahşap boyama işçilikleri bulunmaktadır (Furtuna, 2018).

3.1.6. Kuşhane Camii

Kuşhane Camii'nin, 15. ve 18. yüzyılları arasında inşa edildiği tahmin edilmektedir. Girişinde Arap rakamları ile 1933, son cemaat mahalli giriş kapısı üzerinde ise 1954 tarihi yazmaktadır (Resim 4.6). Bu tarihlerin, caminin geçirdiği onarım tarihleri olduğu düşünülmektedir (Bayraktar, 2005).

Resim 3.6. Kuşhane Camii dıştan görünüşü

3.1.7. Porsuk Camii

Porsuk Köyü mezarlığında bulunan cami, Çarşamba ilçe merkezine 15 Km uzaklıkta bulunmaktadır. 17. yüzyılda yapıldığı tahmin edilen caminin iki defa sele maruz kaldığı ve yer değiştirdiği bilinmektedir. Camideki bazı izler incelendiğinde H.1276 (M.1859-60) yıllarında taşındığı düşünülmektedir. Dikdörtgen planlama gözüken camide harim bölümü her iki yandan revak ve önden son cemaat mahalli bulunmaktadır. Günümüzde caminin revak ve son cemaat mahalli kapalı olarak bulunmaktadır. Yapıya giriş doğu cehdeden uhdesi çift kanatlı ahşap kapıdan gerçekleşmektedir (Resim 3.7). Mahfil katına doğru çıkan ahşap pencerenin sonradan yerleştirildiği düşünülmektedir. Camide ahşap işçiliğinin teknikleri olan oyma kabartma ajur çakma teknikleri oldukça hâkimdir (Futuna, 2018).

Resim 3.7. Porsuk Camii dıştan görünüşü

3.1.8. Orduköy Camii

Ordu köyünde ağaçlık arazi içinde bulunan ahşap cami, Çarşamba ilçe merkezine 15 Km uzaklıkta bulunmaktadır. Samsun İl Özel İdaresi Taşınmak Kültür Varlıkları Envanterine göre, caminin yapım yılı 1884 olarak düşünülmektedir. Harim bölgesinin her iki tarafında revak bölümleri ve ön cephede son cemaat alanı bulunmaktadır. Harim bölgesine çıkan balkon şeklinde bar kadınlar mahfili bulunmaktadır. Mahfil ve döşemiyle taşıyan zemin katında bulunan ahşap dikmeler daire kesitlidir. Tavanı taşıyan dikmelerin çam ağacından yapıldığı düşünülmektedir. Harim bölgesinin tüm duvarlarında iki adet ahşap giyotin pencere bulunmaktadır. Bunların dış tarafında ahşap kepenkler bulunmaktadır. Bu malzemeler ahşap malzemeler ile aynı özgünlükte yeniden yapılmış ve yerine konulmuştur.

Mahfil katına çıkış gemici tipi ahşap merdiven ile sağlanmakta ve mahfil katında balkon üzerinde ince işçilikle yapılmış ahşap kafes korkuluk bulunmaktadır. Kapı minber gibi yapı elamanlarında işçilik oldukça inceyken mihraplardaki detaylar incelikten biraz uzak kalmıştır (Resim 3.8). Tek parçadan oluşmayan beden duvarı kurt boğazı tekniği ile birbirine bağlanan ahşap parçalardan oluşmaktadır (Furtuna, 2018).

Resim 3.8. Orduköy Camii dıştan görünüşü

3.2. Amasya İlinde Bulunan Camiler

3.2.1. Bayezid Paşa Camii

Bayezid Paşa Camii, Yeşilırmak'ın Doğu yakasında kalan, kapısının üstünde bulunan Arapça kitabesine göre, Sultan Çelebi I. Mehmet'in vezirleri olan Bayezid Paşa tarafından 817 yılı Muharreminde (Nisan 1414) inşa edilmiştir. Son cemaat mahallinin ortasında kalan kemerin sağ taraftaki pâyenin dış kısmında bulunan mermer bir tabela üzerindeki ikinci bir kitabede, mimarının Bayezid Paşa'nın Memlûklülülerden Ya'kûb B. Abdullah olduğu 822 (1419) yılıyla beraber yazılmaktadır. E. Hakkı Ayverdi, bu tarihin bir restorasyon kitabesi olduğunu ve muhtemelen de caminin inşasından birkaç yıl sonra 818'de meydana gelen deprem sonrasında yapılan bir onarmaya işaret ettiğini belirtmektedir. Bayezid Paşa Camii, ilk zaman Osmanlı eserlerine bakıldığında epeyce görülen 'tabhâneli' veya 'zâviyeli' camilerin en güzel örnekleri arasındadır (Eyice, 1992: 40-45). Bayezid Paşa Camii dıştan görünüşü Resim 3.9'da verilmiştir.

Resim 3.9. Bayezid Paşa Camii dıştan görünüşü

3.2.2. Şirvanlı (Azeriler) Camii

Diğer bir adı Azeriler Camii olan cami Bayezid Paşa Mahallesi'nde bulunmaktadır. Caminin yapımını Karabağlı Şeyh Hacı Mahmut Efendi üstlenmiş ve Azerbaycan'ın Şirvan kentinden toplanan yardımlarla 1873 yılında yapımına başlanıp 1895 yılında bitirildiği bilinmektedir (Resim 3.10). Kare plana sahip caminin kuzey cephesinde dört sütuna ve üç kemere sahip son cemaat yeri bulunmaktadır (Özdemir ve diğerleri 2007: 95-122).

Resim 3.10. Şirvanlı (Azeriler) Camii dıştan görünüşü

3.2.3. Mehmet Paşa Camii

Amasya'da Yeşilirmak yakınında Mehmet Paşa mahallesi'dedir. Banisi, Sultan II. Bayezid'in veziri ve Şehzade Ahmet'in lalası olan Hızır Paşazade Mehmet Paşa'dır (Ö. 900/1495). Caminin cümle kapısı üzerinde yer alan sülüs hattıyla yazılmış iki satırlık Arapça kitabeden anlaşıldığına göre, inşası 891 yılı Muharreminde (Ocak, 1486) tamamlanmıştır.

Cami, medrese, imaret, türbe, tavhane, zaviye, çeşme ve hazîreden meydana gelen külliye günümüze sadece cami, buna bağlı ve tavhane olması muhtemel kanat mekânlarla türbe ulaşabilmiştir (Resim 3.11). Ahşap işçiliğinin önemli örneklerinden sayılabilecek olan kapı kanatları halen Amasya Müzesi'ndedir (Karakaya, 2003: 511-512).

Resim 3.11. Mehmet Paşa Camii dıştan görünüşü

3.2.4. Sultan II. Bayezid Camii

Cami ve etrafındaki külliye, Yeşilırmak'ın kenarında inşa edilmiştir. Cami, kapısının üst kısmında ve iki yan duvarında yer alan üç bölmeli inşa kitabesine göre Receb 891'de (1486) bitirilmiştir. Caminin harem kısmı birbirini takip eden geçişleri tromplarla sağlanmış kubbeli iki mekân ile yanlardaki üçer kubbeli kanatlardan meydana gelmiştir (Resim 3.12).

Resim 3.12. Sultan II. Bayezid Camii dış görünüşü

İç kısmı yalın biçimde olmasına karşılık caminin ahşap kapı ve pencere kanatları işçilik yönünden çok üstün tezyinata sahiptir. Gerçek kapı kanatlarının geometrik bir desene göre

geçmeli yapılmış, pirinç kuşakları ve kabaraları durmaktadır. Alt sıra pencere kapaklarının tamamında aynı desenler uygulanmıştır. Bunların yanı sıra üst kısımlarında ağaç oyma tekniğiyle işlenmiş yazılı panolar vardır. Ayrıca, caminin halıları içinde oldukça değerli eski halılar bulunduğu söylenmektedir (Eyice, 1992).

3.2.5. Sofular Camii

İkinci Bayezid devri ricâlinden Beylerbeyi Hacı Sinan Beyzâde Abdullah Paşa tarafından 1502 yılında cami ve dârülhadis olarak hizmet vermek üzere inşası bitirilen yapı, Sofular Mahallesinde yer almaktadır ve Abdullah Paşa Camii olarak da anılmaktadır. Yapı, Defterdar Abdülkerim Bey tarafından (1501-1502) yılında düzenlenmeye alınmıştır. Duvarları moloz taşlarla örülen cami meyilli bir araziye inşa edilmesinden dolayı farklı kotlara sahip iki set üzerine inşa edilmiştir (Resim 3.13). Yapının harim kapısının ahşap kanatları ve cümle kapısı orijinalliğini korumaktadır. Eser bazı noktalarında II. Bayezid devrinin özelliklerini yansıtmaktadır (Tanman, 1993: 8-534).

Resim 3.13. Sofular Camii dış görünüşü

3.2.6. Çilehane Camii

Amasya İlinin Sofular Mahallesinde Pirlar Parkının karşısında bulunan cami, 1413 yılında Yakup Paşa tarafından yaptırılmıştır (Resim 3.14). Cami mescit, türbe ve çile hücrelerine sahip olan bir Halveti Tekkesi olarak bilinmektedir (Özdemir ve diğerleri, 2007: 95-122).

Resim 3.14. Çilehane Camii dış görünüşü

3.2.7. Gümüşlü Camii

Amasya il merkezinde yer alan cami Mehmet Paşa Mahallesi olarak adlandırılan mahallede, Atatürk ve Mehmet Paşa Caddelerinin kesiştiği köşede bulunmaktadır (Resim 3.15). Gümüşlüzade Taceddin Mahmud Çelebi tarafından 1326 yılında cami inşa edilen caminin eşkıyaların çıkarmış olduğu yangınlardan ve depremlerden zarar gördüğü bilinmekte ve 1602 yılında, kitabede adı geçen Ahmet Bey'in torunlarından Beylerbeyi Şemseddin Paşa tarafından tamir ettirdiği bilinmektedir. Hürrem Arpacıoğlu tarafından 1953 yılında onarım yaptırılmıştır. Cami 1939 yılında bir deprem atlatmış, deprem sonrası 1984 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından onarıma alınmıştır (Koçyiğit, 2022).

Resim 3.15. Gümüşlü Camii dış görünüşü

3.3. Araştırma Yöntemi

3.3.1. Veri toplama formu hazırlama

Daha önce; Kılıç (2010), Döngel (2013) ve Şaşmaz (2002) tarafından geliştirilen, araştırmalarda geçerli ve güvenilir bulunmuş Veri Toplama Formlarından da faydalanılarak, bu araştırmanın amacına özgü yeni bir Veri Toplama Formu hazırlanmıştır. Formda, kapıların tarihi süreçleri, yapım teknikleri, boyutsal özellikleri ve kullanılan malzemeleri kapsayan detaylı bilgiler sistematik olarak verilmiştir. Araştırma kapsamındaki camilere ait ahşap kapılar yerinde incelenerek, çalışma konusu kapsamında olan tüm özellikleri Veri Toplama Formuna işlenmiştir.

Araştırma sonucunda, verilerin anlaşılabilir olması ve benzer yöntemler kullanılarak yapılan çalışmalar ile kıyaslanabilmesi için verilerin belirli yöntemlere göre özetlenerek sunulması gerektiği prensibinden hareketle; çalışma kapsamında elde edilen verilerin aritmetik ortalamaları hesaplanmış, oransal karşılaştırmaları yapılmıştır. Metin yazım sürecinde Microsoft Word, aritmetik ortalamaların hesaplanmasında ve oransal karşılaştırmalarda ise Microsoft Excel paket yazılımları kullanılmıştır.

3.3.2. Fotoğraf ile belgeleme

Araştırma kapsamında incelenen kapıların görsellerinin oluşturulması, kapılara ilişkin donatı elemanlarının kayıt altına alınması, yapım tekniklerinin görseller ile desteklenmesi ve Veri Toplama Formunda gösterilen özelliklerin somutlaştırılmasına yardımcı olması için fotoğraf ile belgeleme yapılmıştır.

4. BULGULAR

Samsun İli Çarşamba İlçesi ve Amasya il merkezinde Selçuklu ve Osmanlı Döneminde yapılan 15 adet caminin ana girişinde bulunan ahşap kapıların genel özellikleri aşağıda sistematik olarak, her bir kapıya ilişkin detaylar ise Ek-1’de verilmiştir.

İncelenen kapılara ilişkin kanat sayısı, kanat ölçüleri, açılma yönü, aksesuarlarının özgünlük durumu Çizelge 4.1’de verilmiştir.

Çizelge 4.1. İncelenen kapılara ilişkin kanat sayısı, kanat ölçüleri, açılma yönü, aksesuarların özgünlük durumu

Kapı Kodu	Kanat Sayısı		Kanat Ölçüleri (cm)			Açılma Yönü		Aksesuar		Kasa Gen. (cm)
	Tek	Çift	Gen.	Yük.	Kal.	İç	Dış	Orijinal	Değişmiş	
S-1		✓	59-55	182	3,7	✓			✓	20
S-2	✓		78	205	4	✓			✓	18
S-3		✓	75-40	185	4,2	✓			✓	10
S-4		✓	40-40	165	3,5	✓		✓		10
S-5		✓	60-60	205	4	✓			✓	10
S-6	✓		77	173	4	✓			✓	12
S-7		✓	45-50	200	3,5	✓		✓		10,5
S-8		✓	51-51	198	3	✓		✓		10
A-1		✓	76-76	260	6	✓		✓		Yok
A-2		✓	69-69	235	3,8	✓			✓	Yok
A-3		✓	68-68	242	6,5	✓			✓	Yok
A-4		✓	92-92	296	7	✓		✓		Yok
A-5		✓	94-94	310	6	✓		✓		Yok
A-6		✓	76-76	252	4,8	✓			✓	Yok
A-7		✓	91-91	306	4	✓			✓	Yok

İnceleme kapsamına alınan kapıların tamamı içe doğru açılmakta olup, 15 kapının 12’si simetrik çift kanatlı, 1’i asimetrik çift kanatlı, 2’si ise tek kanatlıdır. Çift kanatlı kapılardan 3’ünün düz, 8’inin 3 panolu ve 2 ‘sinin 4’ten fazla panolu olduğu, tek kanatlı kapıların 3 panolu olduğu tespit edilmiştir. Orijinal ve değişmiş kapılara ilişkin görseller Resim 4.1’de verilmiştir.

Orijinal kapı, menteşe ve kilit (S-4)

Değişmiş kapı, menteşe ve kilit (S-2)

Resim 4.1. Orijinal ve değişmiş kapı görselleri

Araştırma kapsamındaki kapılara ilişkin malzeme, yapım tekniği, üst yüzey gereci ve süsleme özellikleri Çizelge 4.2’de verilmiştir.

Çizelge 4.2. Kapılara ilişkin malzeme, yapım tekniği, üst yüzey gereci ve süsleme özellikleri

Kapı Kodu	Yapım Tekniği	Malzeme		Üst Yüzey Gereci	Süsleme	
		Taşıyıcı Sistem	Tezyinat		Oyma	Kakma
S-1	Çakma-Çivili	Çam	Çam	Boya	Yok	Yok
S-2	Zıvanalı	Çam	Çam	Vernik	Yok	Yok
S-3	Zıvanalı	Çam	Çam	Vernik	Yok	Yok
S-4	Düz	Belirlenemedi	Belirlenemedi	Doğal	Yok	Yok
S-5	Çakma-Çivili	Çam	Çam	Boya	Yok	Yok
S-6	Çakma-Çivili	Kestane-Karaağaç	Kestane-Karaağaç	Doğal	Var	Yok
S-7	Düz	Kestane-Ceviz	Kestane-Ceviz	Doğal	Var	Yok
S-8	Düz	Kestane-Karaağaç	Kestane-Karaağaç	Doğal	Var	Yok
A-1	Çakma-Çivili	Belirlenemedi	Belirlenemedi	Vernik	Var	Yok
A-2	Zıvanalı	Çam	Çam	Vernik	Yok	Yok
A-3	Zıvanalı	Çam	Çam	Boya	Yok	Yok
A-4	Zıvanalı	Kayın	Kayın	Vernik	Var	Var
A-5	Zıvanalı	Belirlenemedi	Belirlenemedi	Boya	Var	Yok
A-6	Zıvanalı	Belirlenemedi	Belirlenemedi	Renkli/Vernik	Yok	Yok
A-7	Zıvanalı	Kayın	Kayın	Renkli/Vernik	Yok	Yok

Amasya’da bulunan Bayezid Paşa Camii, Sultan II. Bayezid Camii ve Sofular Camii kapılarının, Samsun’da bulunan Orduköy Camii, Porsuk Camii, Kuşhane Camii ve Ustacalı Camii kapılarının özgün olarak günümüze kadar muhafaza edildiği, diğer kapıların ise değiştirilmiş olduğu belirlenmiştir. Özgün kapıların ceviz, karaağaç ve kayın türü ağaç malzemeden yapılmış olduğu, değiştirilen kapıların genelinde çam ağaç malzeme kullanıldığı belirlenmiştir. Kapıların panolarında uygulanan motif özellikleri Çizelge 4.3’te verilmiştir.

Çizelge 4.3. Kapıların panolarında uygulanan motifler özellikleri

Kapı Kodu	Pano Sayısı	Motif Özelliği		
		Üst Pano	Orta Pano	Alt Pano
S-1	3	Dikdörtgen motif	Dikdörtgen motif	Dikdörtgen motif
S-2	3	Tablaruka	Tablaruka	Tablaruka
S-3	10	Dikdörtgen motif-Tablaruka	Dikdörtgen motif-Tablaruka	Dikdörtgen motif-Tablaruka
S-4	1	Düz pano	Düz pano	Düz pano
S-5	3	Dikdörtgen motif	Dikdörtgen motif	Dikdörtgen motif
S-6	3	Tablaruka-Yıldız-Düz motif	Tablaruka-Yıldız-Düz motif	Tablaruka-Düz motif
S-7	1	Bitkisel ve Burgu motif-Yazı	Bitkisel ve burgu motif	Bitkisel ve burgu motif
S-8	1	Zigzag motif-Yarım daire	Zigzag motif-Yarım daire	Zigzag Motif-Yarım daire
A-1	3	Burgu ve bitkisel motif-Yazı	On kollu yıldız-Altıgen	Bitkisel motif-Burgu
A-2	3	Tablaruka –Dikdörtgen motif	Tablaruka –Dikdörtgen motif	Tablaruka –Dikdörtgen motif
A-3	3	Dikdörtgen motif-Tablaruka	Dikdörtgen motif-Tablaruka	Dikdörtgen motif-Tablaruka
A-4	3	Altıgen- Yazı-Meander	On kollu yıldız-Madalyon	Dikdörtgen motif-Tablaruka
A-5	3	Tablaruka-Yazı	Tablaruka-Bitkisel motif	Tablaruka –Dikdörtgen motif
A-6	3	Dikdörtgen motif-Tablaruka	Dikdörtgen motif-Tablaruka	Dikdörtgen motif-Tablaruka
A-7	6	Dikdörtgen motif-Tablaruka	Dikdörtgen motif-Tablaruka	Dikdörtgen motif-Tablaruka

Değiştirilen kapı kanatları 3 panolu olarak yapılmış olup, üst, orta ve alt panolar dikdörtgen ve kare şeklinde düz çizgilerden oluşmaktadır. Üç panolu olan kapıların %50’ sinin orta panoları küçük ölçüde, üst ve alt panoları ise daha büyük ölçülerde, %50’sinin ise orta panoları büyük, üst ve alt panolar küçük yapılmıştır. Pano özelliklerine göre kapı çeşitleri Resim 4.2’de verilmiştir.

Dar orta panolu (S-1)

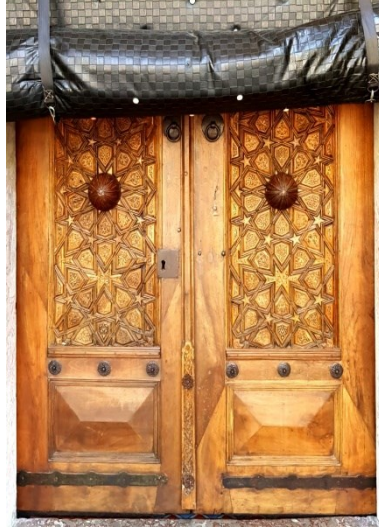
Dar orta panolu (A-2)

Dar orta panolu (S-5)

Geniş orta panolu (A-1)

Geniş orta panolu (A-4)

Geniş orta panolu (A-3)

Tek parça panolu (S-4)

Tek parça panolu (A-8)

Tek parça panolu (S-7)

Resim 4.2. Pano özelliklerine göre kapı türleri

Taş yapılarda duvara açılan deliğe yerleştirilen bir metal aparat ile kapılar duvara monte edilirken, ahşap yapılarda ise genel olarak yaprak menteşe türü malzeme ile kapılar kasaya bağlanmıştır. Menteşe türlerine göre görseller Resim 4.3' te verilmiştir.

(A-3)

(A-5)

(S-1)

(S-7)

Resim 4.3. Menteşe bağlantı detayları

Kapılarda genel olarak orijinal kilit ve tokmaklar değişmiş veya sistemin çalışması için ilave kilit veya tokmak bağlanmıştır. Kapı kildi, tokmak ve sürgü gibi aksesuarlara ait görseller Resim 4.4'te verilmiştir.

(A-3)

(A-5)

(S-4)

(S-1)

Resim 4.4. Kilit ve tokmak detayları

st, orta ve alt panolarda kullanılan motiflere ilişkin görseller Resim 4.5'de verilmiştir.

Üst Pano (Yazı - Bitkisel motif S-7)

Üst Pano (Zigzag – Yarım daire S-8)

Üst Pano (Hasır-Dikdörtgen motif A-4)

Üst Pano (Yazı A-1)

Orta Pano (Sekiz kollu yıldız A-4)

Orta Pano (On kollu yıldız A-4)

Alt Pano (Tablaruka-Dikdörtgen motif A-7)

Alt Pano (Bitkisel motif A-1)

Resim 4.5. Üst-Orta-Alt panolarda kullanılan motifler

İncelenen kapılarının mevcut durumu, kanat sayısı, süsleme özelliği, pano sayısı, üstyüzey gereci ve yapım tekniğine ilişkin sayısal verilerin oransal karşılaştırma sonuçları Çizelge 4.4'te verilmiştir.

Çizelge 4.4. Kapının mevcut durumu, kanat sayısı, süsleme özelliği, pano sayısı, üstyüzey gereci ve yapım tekniğine ilişkin oransal karşılaştırma sonuçları

		Özgün Kapılar		Değiştirilmiş Kapılar	
Kanat Sayısı		(f _i)	(%)	(f _i)	(%)
	Tek	1	14,3	1	12,5
	Çift	6	85,7	7	87,5
Toplam		7	100	8	100
Pano Sayısı	Tek panolu	3	42,9	-	-
	Üç panolu	4	57,1	5	62,5
	Dört ve daha fazla panolu	-	-	3	37,5
Toplam		7	100	8	100
Süsleme	Oyma	6	85,7	1	12,5
	Düz-Süsleme yok	1	14,3	7	87,5
Toplam		7	100	8	100
Üstyüzey Gereci	Doğal/Ham	3	42,9	-	-
	Örtücü boya	1	14,3	3	37,5
	Vernik/Renkli vernik	3	42,9	5	62,5
Toplam		7	100	8	100
Yapım Tekniği	Zıvanalı	2	28,6	6	75
	Çakma	2	28,6	2	25
	Düz	3	42,9	-	-
Toplam		7	100	8	100

f_i: Kapı sayısı, %: Yüzdelik değer

Buna göre, incelenen kapılarının 7'sinin (%46,6) özgün olarak günümüze ulaşmış olduğu, 8'inin (%53,4) ise değiştirildiği belirlenmiştir.

Özgün kapıların %14,3'ü tek kanatlı, %85,7'si ise çift kanatlı olup, bu kapıların %42,9'u tek panolu, %51'i ise 3 panoludur. Süsleme özelliği bakımından %85,7 sinde çeşitli motiflerin oyma tekniği ile işlendiği; üstyüzey gereci olarak %42,9'unun korumasız, %42,9'unun renkli veya şeffaf vernikli, %14,3'ünün ise örtücü boya ile boyandığı, bu kapıların %28,8'sinin zıvanalı birleştirme, %28,6'sının çakma tekniğinde, %42,9'unun ise düz olarak yapıldığı belirlenmiştir.

Özgüne bağı kalmadan değıştirilen kapıların %12,5'i tek kanatlı, %87,5'i ise çift kanatlı olup, bu kapıların %62'5'i 3 panolu, %73,5'i ise 4 ve daha fazla panoludur. Süsleme özelliğı bakımından %12,5' sinde çeşitli motiflerin oyma tekniğı ile işlendiğı, %87,5'inin ise düz-süslemesiz yapıldığı; üstyüzey gereci olarak %37,5'inin örtücü boya ile boyandığı, %87,5'inin renkli veya şeffaf vernikli olduğu, bu kapıların %758'inin zıvanalı birleştirme, %25'inin ise çakma tekniğinde yapıldığı belirlenmiştir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmada, Osmanlı ve Selçuklu dönemlerinde 1206-1895 yılları arasında yapılmış olan Samsun'un Çarşamba ilçesinde 8 adet, Amasya merkezde ise 7 adet olmak üzere toplam 15 adet caminin ana giriş ahşap kapıları malzeme, süsleme ve yapım tekniği bakımından incelenmiştir. Samsun'daki camiler çantı tekniğinde, Amasya'daki camiler ise yığma taş tekniğinde inşa edilmiştir. Kapılar, ait oldukları yapıya, ahşaptan yapılmış olan camilerde ahşap taşıyıcılara, yığma taş tekniğinde yapılan camilerde ise duvara tutturulan metal bir aparat yardımıyla sabitlenmiştir.

Göğceli Camii'nin özgüne olmayan-değiştirilmiş ahşap kapısı ile Kuşhane Camii'nin özgün olan ahşap kapısı tek kanatlı, diğer 13 kapının tamamı çift kanatlıdır. Kapıların tamamı mekân içine açılmaktadır. Kapıların 12'si simetrik çift kanatlı, 1'i asimetrik çift kanatlı, 2'si ise tek kanatlıdır. Çift kanatlı kapılardan 3'ü düz, 8'i 3 panolu ve 2 'si 4'ten fazla panolu, tek kanatlı kapılar ise 3 panoludur. Ordu, Porsuk ve Ustacalı Köyü camilerinin kapıları tek panolu olarak yapılmıştır.

Amasya'da bulunan Bayezid Paşa Camii, Sultan II. Bayezid Camii ve Sofular Camii kapılarının, Samsun'da bulunan Orduköy Camii, Porsuk Camii, Kuşhane Camii ve Ustacalı Camii ahşap kapıları özgün olarak muhafaza edilmiş, diğer kapılar ise değiştirilmiştir. Özgün kapıların yapımında ceviz, karaağaç ve kestane, değiştirilen kapıların yapımında ise çam türü ağaç malzeme kullanılmıştır. Değiştirilen kapı kanatları 3 panoludur ve panolar dikdörtgen ve kare formundadır. Üç panolu kapıların %50'sinin orta panoları üst ve alt panolardan daha küçük, %50'sinde ise üst ve alt panolardan daha büyük ölçülere sahiptir.

Özgün kapıların %14,3'ü tek kanatlı, %85,7'si ise çift kanatlıdır. Bu kapıların %42,9'u tek panolu, %51'i 3 panolu olup, %85,7'sinde çeşitli motifler oyma tekniği ile işlenmiştir. Kapıların %42,9'unda koruyucu üstyüzey uygulaması mevcut olmayıp, %42,9'unda renkli veya şeffaf vernik, %14,3'ünde ise örtücü boya uygulaması yapılmıştır. Bu kapıların %28,8'si zıvanalı birleştirme, %28,6'sı çakma tekniğinde, %42,9'u ise düz olarak yapılmıştır.

Özgüne bağlı kalmadan değiştirilen kapıların %12,5'i tek kanatlı, %87,5'i ise çift kanatlıdır. Bu kapıların %62,5'i 3 panolu, %73,5'i ise 4 ve daha fazla panoludur. Samsun'daki

camilerin kapılarında genel olarak düz çizgili, sade ve yüzeysel süslemeler bulunurken, Ordu, Kuşhane ve Porsuk köylerinin cami kapılarında geometrik süsleme ve bitkisel motifler bulunmaktadır. Amasya'daki Bayezid Paşa, Sultan II. Bayezid ve Sofular cami kapılarının künde-kârî ve oyma tekniği ile yapılmış, diğerleri ise düz çizgilerin hâkim olduğu günümüz teknoloji ile değiştirilmiş kapılardır.

Özgün ve değiştirilen kapıların kilit ve tokmak gibi aksesuarları genel olarak değiştirilmiş veya sistemin çalışması için ilave aksesuarlar bağlanmıştır. Mevcut kapıların % 60'ının kilit, menteşe ve tokmak gibi aksesuarları değiştirilmiş, % 40'nın ise metal eleman ve aksesuarları orijinal olarak varlığını sürdürmektedir.

Mevcut kapıların % 60'ının kilit, menteşe ve tokmak kısımları yenisiyle değiştirilmiş, % 40'nın ise metal eleman ve aksesuarları orijinal olarak üzerlerinde durmaktadır. Sofular Camii kapısının özellikle alt kayıt kısmında ileri seviyede çatlaklar ve doku kayıplarının olduğu, mevcut olan deformasyon ilerleyişinin durdurulması için konservasyonun yapılması önem taşımaktadır.

Yakın geçmişte Kuşhane, Ordu ve Ustacalı köyleri ile Göğceli Camii'nde restorasyon çalışmaları yapılmıştır. Ancak, taşıyıcı sistem olarak orta düzeyde olduğu değerlendirilen kapının, üstyüzey bakımından korunaksız sayılabilecek bir durumda olması nedeni ile çevresel faktörlerin etkisine daha fazla diremeyeceği düşünülmektedir. Bu nedenle, ivedilikle konservasyon çalışmasının yapılması önerilebilir.

Diğer taraftan, yüzyıllar boyunca çevresel faktörlerin yıpratıcı etkilerine karşı koyarak, günümüze kadar ulaşabilmiş bu eserlerin, birer kültür taşıyıcısı olarak gelecek kuşaklara ulaştırılması gerektiği yadsınamaz bir gerçektir. Bu perspektiften hareketle, çalışma kapsamında incelenen ve özgünlüğünü koruyan ahşap kapıların, uzmanlarca restitüsyon çalışması yapılması ve hazırlanacak restorasyon/konservasyona projesine uygun işlem yapılması önerilebilir.

Çalışma kapsamında incelenen, değiştirildiği belirlenen kapılar genellikle çam türü ağaç malzemeden imal edilmiştir. Ayrıca, bu kapılarda kullanılan aksesuarlar özgününden uzak, güncel malzemeler ile üretilen, tasarım değeri taşımayan niteliktedir. Bu durumdan hareketle, kullanım yerinde (ait olduğu camide) daha fazla dayanamayacak ve tamamen

deforme olma ihtimali olan kapıların ve/veya ahşap ünitelerin değiştirilmesi durumunda; özgüne uygun ağaç türü kullanılarak yapılması, aksesuarlarının da benzer şekilde özen gösterilerek ahşap ünitenin kimliğine uygun olarak yapılabilir ve özgün eser iklimlendirilmiş ortamda koruma altına alınabilir.

Yıpranmış ahşap kapıların koruma altına alınarak yerine replikasının yapılması durumunda; özgün malzemesinin temin edilemiyor ise doğal dayanıklılığı yüksek olan ağaç türleri tercih edilebilir.

Sonuç olarak, Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı Dönemlerinde yapılmış olup, günümüze kadar özgün haliyle ulaşan eserlerin bilimsel çalışmalar ışığında belgelendirilmesi, bu eserlerin önemli birer kültür varlığı olarak gelecek nesillere aktarılması için önem arz etmektedir. Gerek belgelendirme çalışmalarının gerekse konservasyon ve/veya restorasyon çalışmalarının uzman ekipler tarafından yapılması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Apa Kurtişoğlu, G. (2014). Anadolu Selçuklu Döneminin İki Minberi: Amasya Burmalı Minare Camii Minberinin Divriği Ulu Camii Minberiyle İlişkisi Üzerine, *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11, 94.
- Arseven, C. E. (1984). *Türk Sanatı* (Birinci Baskı). İstanbul: Cem Yayınevi, 239.
- Aslan Elkıran, G. (2021). *Çorum Ulu Cami Minberinin Tezyini Açısından İncelenmesi*, 3. Mehmet Başbuğ Sanat Araştırmaları Sempozyumu, Bildiriler Kitabı, 13.
- Aydın, H. ve Perker, Z. S. (2017). Geleneksel Mimaride Ahşap Kullanımının Kastamonu Kasaba Köyü Candaroğlu Mahmut Bey Camii Özelinde İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(48), 285-291.
- Aylar, F. (2007). Amasya'nın Genel Coğrafya Özellikleri. *Amasya İl Yılığ 1967*. İzmir: Ticaret Matbaacılık, 19.
- Barışta, H. Ö. (1998). *Türk El Sanatları* (İkinci Baskı). Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 1-177.
- Bayrakal, S. (2007). *Erken Osmanlı Dönemi Minberleri (1300-1500)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 15.
- Bayraktar, M. S. (2005). *Samsun ve ilçelerinde Türk mimari eserleri*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 52.
- Bayraktar, M. S. (2016). *Samsun'da Türk devri mimarisi*. Samsun Canik Belediyesi, 81-89.
- Bozer, R. (1992). *15. Yüzyılın Ortasına Kadar Anadolu Türk Sanatında Ahşap Kapılar*, Yayınlanmamış Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1-3.
- Bozer, R. (2015). *Anadolu Selçukluları ve Beylikler Devri Uygarlığı 2*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 533-541.
- Bozkurt, N. (2007). *Oymacılık*. Türkiye Diyanet Vakfı. İslâm Ansiklopedisi, 13-15.
- Büyükkal, A. (2019). *Antalya Yöresi Mimarisinde Ahşap Malzemenin Kullanımı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 115-119.
- Can, Y. (2004). *Samsun yöresinde bulunan ahşap camiler*. İstanbul: Etüt Yayınları, 14-15.
- Çevik, S., Kontar, Z. (2000). Artvin İli Kırsal Yerleşmelerinde Konut ve Yakın Çevresi. *Arkitekt*, 473, 44.-54.
- Danışman, G. (1986). Samsun Yöresi Ahşap Mimarisinin Gelenekselliği. Bafra, İkiztepe Arkeolojik Verilerinin Işığında Çarşamba, Gökçeli Camiinin İncelenmesi. *IX. Türk Tarih Kongresi*, 1, 135-144.
- Demiriz, Y. (1977). *14. Yüzyılda Ağaç İşleri*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 61-71.

- Demiriz, Y. (1988). Sinan Mimarisinde Bezeme, *Mimar Başı Koca Sinan'ın Yaşadığı Çağ ve Sinan'ın Eserleri* (Birinci Baskı). İstanbul: Vakıflar Genel Müdürlüğü, 465-474.
- Detseli, N. (2019). Selçuklu Dönemi Ahşap Minberlerine Bir Örnek: Konya Alâeddin Camii Minberi. *İstem*, 33, 213-239.
- Doğu, A. D. (2016). Ahşabı Tanımak. *Restorasyon ve Konservasyon Çalışmaları Dergisi*, (16), 59-71.
- Döngel, İ. (2013). *İstanbul'daki Mimar Sinan eseri cami kapılarının incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 1-43.
- Erginsoy, Ü. (1988). *Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları* (İkinci Baskı). Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 110-123.
- Ersoy, A. (1993). *15. Yüzyıl Osmanlı Ağaç İşçiliği*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Yayını 14, 1-75.
- Eruzun, C. (1997). Ahşabın Kimlik Bulduğu Doğu Karadeniz Mimarisi, *Sanatsal Mozaik*, 2(24), 29-37.
- Eyice, S. (1992). *Beyazıt II Camii ve Külliyesi* (Birinci Baskı). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı, İslâm Ansiklopedisi, 6, 40-45.
- Furtuna, Ç. (2018). *Samsun-Çarşamba'da Çantı Tekniğinde İnşa Edilmiş Ahşap Camilerin Belgelenmesi ve Vernaküler Mimari Miras Bağlamında İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 5-180.
- İnternet: Amasya İli ve ilçeleri (2023). <https://illerharitasi.blogspot.com/2020/03/amasya.html>, Son Erişim Tarihi: 04.01.2023.
- İnternet: Samsun İli ve ilçeleri (2023). <https://www.sabah.com.tr/egitim/samsun-ilceleri-samsun-ilceler-haritasi-ile-kac-merkez-ilcesi-var-nufusu-kac-e1-5938160>, Son Erişim Tarihi: 04.01.2023.
- İzgi, U. ve Aysel, B. (2003). *Kapılar ve Hafif Bölmeler*. İstanbul: Yem Yayınları, 2, 11-207.
- Karakaya, E. (2003). *Mehmet Paşa Külliyesi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, 28, 511-512.
- Kerametli, C. (1961). Osmanlı Devri Ağaç İşleri, Tahta Oyma, Sedef, Bağa ve Fildişi Kakmalar. *Türk Etnografya Dergisi*, 3-15.
- Keskin, M. (1996). Batı Karadeniz Dağ Köyleri. *Arkitekt*, 441, 48-51.
- Kılıç, E. (2010). *Geleneksel Mardin Evlerine Ait Ahşap Kapıların Malzeme ve Yapım Tekniği Bakımından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 1-5.
- Koçyiğit, F. (2022). Geçmişin İzleriyle Amasya Gümüşlü Cami. *Art-Sanat Dergisi*, 17, 299-326.

- Kuniholm, P. I. (2004). Deondokronoloji Yöntemiyle Tarihlenmiş Osmanlı Anıtları. *Osmanlı Arkeolojisi* (Ed: Uzi Baram, Lynda Carroll), İstanbul: Kitap Yayınevi, 121-130.
- Kürklü, G. (2011). Geleneksel Türk ahşap sanatı künde-kari ve günümüz teknolojisine sahip atölye ortamında yapılabilirliği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 11(1), 13-20.
- Mülayim, S. (1982). *Anadolu Türk Mimarisinde Geometrik Süslemeler* (1 Baskı). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1-405.
- Nefes, E. (2010). Samsun'da Ahşap Bir Osmanlı Eseri, Ayvacık/Tiryakioğlu Camii. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 28, 151-174.
- Nefes, E. (2012). Samsun/Çarşamba Çantı Tekniğinde İnşa Edilmiş İki Ahşap Cami: Ustacalı Köyü Camii ve Kocakavak Camii. *Vakıflar Dergisi*, 38, 156-158.
- Nefes, E. ve Recep, G. Ü. N. (2016). Samsun/Kavak'ta Çantı Tekniğinde İnşa Edilen Alagelmek Köyü Rahmioğlu Mahallesi Camii. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 40, 49-65.
- Nefes, E., Can, Y. ve Gün, R. (2017). Samsun/Vezirköprü'de Çantı Tekniğinde İnşa Edilmiş Bir Grup Ahşap Cami. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 43, 129-154.
- Ögel, B. (1957). Selçuklu Devri Anadolu Ağaç İşçiliği Hakkında Notlar, *Yıllık Araştırmalar Dergisi I*, 199-236.
- Öney, G. (1970). *Anadolu'da Selçuklu ve beylikler devri ahşap teknikleri*. Sanat Tarihi Yıllığı, 3, 135-149.
- Öney, G. (1992). *Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları* (Üçüncü Baskı). Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 135-142.
- Özdemir, C., Doğanbaş, M., Yancı, A., Yılmaz, F., Uçar, H., Ağaoğlu, F., Mecek, M., Çetintaş, Ö. (2007). *Amasya Kültür Envanteri*, Amasya Valiliği, Yayın No: 22, 95-122.
- Özkurt, K. (2005). *İsfahan'da Büyük Selçuklu ve İlhanlı Dönemi Mimari Eserleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van, 184-227.
- Öztürk, M. (2003). *Anadolu Ahşap Kapılarından Seramik Sanatına ve Tekniklerine Göndermeler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Sanat Eseri Çalışması Raporu, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2-3.
- Sinemoğlu, N. (1985). *Tarihi İstanbul Çeşmeleri*. Tarihi İstanbul Çeşmeleri Kurtarmalıdır Kampanyası I, Seminer Bildirileri, İstanbul, 45-46.
- Söğütlü, C. (2004). *Bazı Yerli Ağaç Türlerinin Künde-kari Yapımında Kullanım İmkânları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2-3.

- Sönmez, A., Söğütlü, C. (2006). *Kündekâri Türk Ahşap Sanatındaki Yeri Önemi ve Yapım Tekniği Bakımından İncelenmesi*. Uluslararası Geleneksel El Sanatları Sempozyumu, İzmir, 1, 1-10.
- Sümerkan, M. R. (1998). Trabzon’da Köy ve Yayla Mimarisi, *Arkitekt*, Mart, 458, 27.
- Şahin, M. (2013). Giresun İlindeki Bağdadi Kubbeli Camiler. *Tüba-Ked Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, 11, 71-89.
- Şahin, M. K. (2004). Samsun-Çarşamba/Yaycılar-Şeyh Habil Köyü Camii. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4, 2.
- Şaşmaz, H. A. (2002). *Ankara merkez ve Ayaş, Beypazarı ilçeleri geleneksel Türk evi kapıları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 4-35.
- Şengül, E. (2007). *Çağdan Çağa Değişen Sanatın Tanımları ve Selçuklu Çehresindeki Anlam*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 38.
- Tankuş, E. (2020). *Destinasyon İmajının Kent Markalaşmasına Etkisi: Samsun Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun, 55.
- Tanman, M. B. (1993). *Dârülhadis Camii*. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, 8-534.
- Uysal, S. (1991). *Kastamonu Camilerindeki Bezemeli Ahşap Eserler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 16.
- Ünsal, V. (2006). Doğu Karadeniz’in Tarihi Coğrafyası. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 129-144.
- Yardım, A. (2004). *Amasya Kaya Kitâbesi* (Birinci Baskı). Ankara: TC Amasya Valiliği Kültür Yayınları, 9-10.
- Yıldırım, K., ve Işık, Z., (2002). *Dekorasyonda İnce Yapı Temel Ders Kitabı* (Birinci Baskı). Ankara: Zirve Ofset Basın Yayın Matbaacılık, 2-31.
- Yılmaz, C. ve Zeybek, H. İ. (2016). *Samsun Coğrafyası* (Birinci Baskı). Samsun Canik Belediyesi Kültür Yayınları, 11, 29-31.
- Yılmaz, D. (2001). *Türkiye’de Geleneksel Ahşap İşçiliği ve Çağdaş Ahşap Yontu Sanatı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 141.
- Yılmaz, E. (2018). Tacüddinoğulları Beyliğinden Günümüze Açılan Pencere Çarşamba İlçesi Ordu Mahallesi. *Amisos*, 3, 4, 245-258.
- Yücel, E. (1968). Türk Mimarisinde Ağaç İşleri. *Arkitekt Dergisi*, İstanbul, 329, 21- 26.
- Yücel, E. (1977). Osmanlı Ağaç İşçiliği. *Kültür ve Sanat*, 5, 58-71.
- Yücel, E. (1989). *Ahşap*. Türkiye Diyanet Vakfı, İslam Ansiklopedisi, 2, 181-183.

- Zeybek, H. İ. (2006). *Sosyoekonomik Kriterlere Göre Samsun İlinin Karadeniz Coğrafi Bölgesi ve Türkiye'deki Yeri*. Geçmişten Geleceğe Samsun Sempozyumu, 4-6.
- Zeybek, H. İ. (2007). *Jeomorfolojik Faktörlerin Amasya Şehrinin Kuruluş ve Gelişimi Üzerine Etkileri*. Amasya Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri, 2.

EKLER

EK-1. İncelenen caminin giriş kapısına ait veri toplama formu ve resimler

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
AĞAÇ İŞLERİ ENDÜSTRİ MÜHENDİSLİĞİ ANABİLİM DALI

Bu çalışma, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde yürütülmekte olan “*Samsun ve Amasya'da Bulunan Selçuklu ve Osmanlı Dönemine Ait Bazı Camilerin Ahşap Kapılarının Malzeme ve Yapım Tekniği Bakımından İncelenmesi*” başlıklı yüksek lisans tez çalışması kapsamında gerçekleştirilmektedir. Tez çalışması için incelenecek esere ait kritik özellikler, bu veri toplama formuna işlenecektir. Ayrıca, eserin tamamı ve önemli görülen detaylar, fotoğraflar ile belgelenecek olup, edinilen bilgiler tamamen bilimsel amaçlı kullanılacaktır.

Mustafa AYDIN
Yüksek Lisans Öğrencisi

Prof. Dr. Cevdet SÖĞÜTLÜ
Tez Danışmanı

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait veri toplama formu ve resimler

Çizelge 1.1. Şeyh Habil Camii giriş kapısı veri toplama formu

Eserin Bilgileri						
Adı	Şeyh Habil Camii	Tescil Tarihi	15.07.2010			
İli ve İlçesi	Samsun/Çarşamba	Restorasyon Tarihi	Tahmini (1619-1812-1824-1851)			
Yapım Tarihi	1211	Mimarı/Sanatçısı	I. Gıyaseddin Keyhüsrev Dönemi			
Eserin Türü	Cami	Eserin Kodu	S-1			
Kapının Genel Görünümü						
Bozulma Oran		Yok (0)	Çok Az (1)	Az (2)	Fazla (3)	Çok Fazla (4)
Bozulma Durumu	Çatlama	X				
	Çürüme	X				
	Kopma	X				
	Burkulma		X			
	Gevşeme		X			
Kanat Ölçüleri (cm)	Uzunluk	Genişlik		Kalınlık		
	182	Sol (55)-Sağ (60)		3,7		
Taşıyıcı Ölçüleri (cm)	Uzunluk	Genişlik		Kalınlık		
	192	20		10		
Kanat Sayısı	Pano Sayısı		Açılma yönü			
2	3		İç			
Malzeme Çeşidi						
Taşıyıcı Sistem	Tezyinat		Üst Yüzey			
Çam	Çam		Boya			
Yapım Tekniği						
Üst kayıt-Serenler	Orta kayıt-Serenler	Alt kayıt-Serenler	Tezyinat	Kasa		
ÇB	ÇB	ÇB	DÜZ	ÇB		
GK: Gerçek Kündekâri	T-OÇK: Oyma ve Çakma Kündekâri	ZB: Zıvanalı Birleştirme	DÜZ: Düz			
KİK: Kafes İş Kündekari	T-ÇYK: Çakma ve Yapıştırma Kündekâri	ÇB: Çakma / Çivili Birleştirme	YOK: Yok			
Menteşe, Tokmak, Halka veya Diğer Metal Eklentiler						
Bağlantı Elemanları	Var	Yok	Orijinal	Değişmiş		
Kilit veya Sürgü	X			X		
Menteşe ve Diğer Metaller	X			X		
Süsleme Özellikleri	Üst Pano	Orta Pano	Alt Pano	Serenler	Kayıtlar	Diğer
Yıldız						
Altıgen						
Sekizgen						
Daire						
Diğer	Düz	Düz	Düz	Düz	Düz	
Birleştirme Noktalarında Bozulma Durumu						
Kasa	Üst kayıt-Serenler	Orta kayıt-Serenler	Alt kayıt-Serenler	Tezyinat		
2	2	2	2	2		
Eserin Genel Durumu: Kapı, özgününe bağlı kalmaksızın değişmiştir, koruyucu katman olarak örtücü boya ile boyanmış olup boyalarda ise dökülmeler mevcuttur.						
Yok (0)	Çok Az (1)	Az (2)	Fazla (3)	Çok Fazla (4)		
		X				
Not: Bozulma seviyesi/durumu, bu tabloda verilen puanlamaya göre yapılacaktır.						

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait resimler

Resim 1.1. Şeyh Habil Camii giriş kapısı dış cephe

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait resimler

Resim 1.2. Şeyh Habil Camii giriş kapısı iç cephe

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait veri toplama formu ve resimler

Çizelge 1.2. Göğceli Camii giriş kapısı veri toplama formu

Eserin Bilgileri						
Adı	Göğceli Camii	Tescil Tarihi	16.05.1986			
İli ve İlçesi	Samsun/Çarşamba	Restorasyon Tarihi	2007			
Yapım Tarihi	1206	Mimarı/Sanatçısı	I. Gıyaseddin Keyhüsrev Dönemi			
Eserin Türü	Cami	Eserin Kodu	S-2			
Kapının Genel Görünümü						
Bozulma Oran		Yok (0)	Çok Az (1)	Az (2)	Fazla (3)	Çok Fazla (4)
Bozulma Durumu	Çatlama	X				
	Çürüme	X				
	Kopma	X				
	Burkulma	X				
	Gevşeme	X				
Kanat Ölçüleri (cm)		Uzunluk	Genişlik		Kalınlık	
		205	78		4	
Taşıyıcı Ölçüleri (cm)		Uzunluk	Genişlik		Kalınlık	
		215	18		9	
Kanat Sayısı		Pano Sayısı		Açılma yönü		
1		3		İç		
Malzeme Çeşidi						
Taşıyıcı Sistem		Tezyinat		Üst Yüzey		
Çam		Çam		Vernik		
Yapım Tekniği						
Üst kayıt-Serenler	Orta kayıt-Serenler	Alt kayıt-Serenler	Tezyinat		Kasa	
ZB	ZB	ZB	DÜZ		ÇB	
GK: Gerçek Kündekâri KİK: Kafes İş Kündekari	T-OÇK: Oyma ve Çakma Kündekâri T-ÇYK: Çakma ve Yapıştırma Kündekâri	ZB: Zıvanalı Birleştirme ÇB: Çakma / Çivili Birleştirme	DÜZ: Düz YOK: Yok			
Menteşe, Tokmak, Halka veya Diğer Metal Eklentiler						
Bağlantı Elemanları	Var	Yok	Orijinal		Değişmiş	
Kilit veya Sürgü	X				X	
Menteşe ve Diğer Metaller	X				X	
Süsleme Özellikleri	Üst Pano	Orta Pano	Alt Pano	Serenler	Kayıtlar	Diğer
Yıldız						
Altıgen						
Sekizgen						
Daire						
Diğer	Düz	Düz	Düz	Düz	Düz	
Birleştirme Noktalarında Bozulma Durumu						
Kasa	Üst kayıt-Serenler	Orta kayıt-Serenler	Alt kayıt-Serenler	Tezyinat		
0	0	0	0	0		
Eserin Genel Durumu: Kapı, günümüz teknolojisi ile değiştirilmiştir, üst yüzey de ise vernik kullanılmıştır. Genel olarak iyi durumdadır.						
Yok (0)	Çok Az (1)	Az (2)	Fazla (3)	Çok Fazla (4)		
X						
Not: Bozulma seviyesi/durumu, bu tabloda verilen puanlamaya göre yapılacaktır.						

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait resimler

Resim 2.1. Göğceli Camii giriş kapısı dış cephe

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait resimler

Resim 2.2. Göğceli Camii giriş kapısı iç cephe

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait veri toplama formu ve resimler

Çizelge 1.3. Yukarı Kavacık Camii giriş kapısı veri toplama formu

Eserin Bilgileri						
Adı	Yukarı Kavacık Camii	Tescil Tarihi	07.11.2013			
İli ve İlçesi	Samsun/Çarşamba	Restorasyon Tarihi	Belirsiz			
Yapım Tarihi	18. ve 19. yy.	Mimarı/Sanatçısı	Belirsiz			
Eserin Türü	Cami	Eserin Kodu	S-3			
Kapının Genel Görünümü						
Bozulma Oran		Yok (0)	Çok Az (1)	Az (2)	Fazla (3)	Çok Fazla (4)
Bozulma Durumu	Çatlama		X			
	Çürüme	X				
	Kopma	X				
	Burkulma		X			
	Gevşeme		X			
Kanat Ölçüleri (cm)	Uzunluk	Genişlik		Kalınlık		
	185	Sol (75)-Sağ (40)		4,2		
Taşıyıcı Ölçüleri (cm)	Uzunluk	Genişlik		Kalınlık		
	196	10		10		
Kanat Sayısı	Pano Sayısı		Açılma yönü			
2	10		İç			
Malzeme Çeşidi						
Taşıyıcı Sistem		Tezyinat		Üst Yüzey		
Çam		Çam		Vernik		
Yapım Tekniği						
Üst kayıt-Serenler	Orta kayıt-Serenler	Alt kayıt-Serenler	Tezyinat	Kasa		
ZB	ZB	ZB	DÜZ	ÇB		
GK: Gerçek Kündekâri	T-OÇK: Oyma ve Çakma Kündekâri	ZB: Zıvanalı Birleştirme	DÜZ: Düz			
KİK: Kafes İş Kündekari	T-ÇYK: Çakma ve Yapıştırma Kündekâri	ÇB: Çakma / Çivili Birleştirme	YOK: Yok			
Menteşe, Tokmak, Halka veya Diğer Metal Eklentiler						
Bağlantı Elemanları	Var	Yok	Orijinal	Değişmiş		
Kilit veya Sürgü	X			X		
Menteşe ve Diğer Metaller	X			X		
Süsleme Özellikleri	Üst Pano	Orta Pano	Alt Pano	Serenler	Kayıtlar	Diğer
Yıldız						
Altıgen						
Sekizgen						
Daire						
Diğer	Düz	Düz	Düz	Düz	Düz	
Birleştirme Noktalarında Bozulma Durumu						
Kasa	Üst kayıt-Serenler	Orta kayıt-Serenler	Alt kayıt-Serenler	Tezyinat		
1	0	0	1	0		
Eserin Genel Durumu: Kapı, yakın zamanda günümüz teknolojisi ile değiştirilmiştir, üst yüzey de ise vernik kullanılmıştır. Genel olarak iyi durumdadır, dış cephe alt kayıt çevresinde boya lekeleri mevcuttur.						
Yok (0)	Çok Az (1)	Az (2)	Fazla (3)	Çok Fazla (4)		
X						
Not: Bozulma seviyesi/durumu, bu tabloda verilen puanlamaya göre yapılacaktır.						

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait resimler

Resim 3.1. Göğceli Camii giriş kapısı dış cephe

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait resimler

Resim 3.2. Gögceli Camii giriş kapısı iç cephe

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait veri toplama formu ve resimler

Çizelge 1.4. Ustacalı Camii giriş kapısı veri toplama formu

Eserin Bilgileri						
Adı	Ustacalı Camii	Tescil Tarihi	16.11.2007			
İli ve İlçesi	Samsun/Çarşamba	Restorasyon Tarihi	2022			
Yapım Tarihi	19. yy.	Mimarı/Sanatçısı	Belirsiz			
Eserin Türü	Cami	Eserin Kodu	S-4			
Kapının Genel Görünümü						
Bozulma Oran		Yok (0)	Çok Az (1)	Az (2)	Fazla (3)	Çok Fazla (4)
Bozulma Durumu	Çatlama				X	
	Çürüme		X			
	Kopma		X			
	Burkulma			X		
	Gevşeme			X		
Kanat Ölçüleri (cm)	Uzunluk	Genişlik		Kalınlık		
	165	Sol (40)-Sağ (40)		3,5		
Taşıyıcı Ölçüleri (cm)	Uzunluk	Genişlik		Kalınlık		
	165	8		18		
Kanat Sayısı	Pano Sayısı		Açılma yönü			
2	Düz		İç			
Malzeme Çeşidi						
Taşıyıcı Sistem	Tezyinat		Üst Yüzey			
Kestane-Karaağaç	Kestane-Karaağaç		Doğal			
Yapım Tekniği						
Üst kayıt-Serenler	Orta kayıt-Serenler	Alt kayıt-Serenler	Tezyinat	Kasa		
ÇB	ÇB	ÇB	YOK	ZB		
GK: Gerçek Kündekâri KİK: Kafes İş Kündekari	T-OÇK: Oyma ve Çakma Kündekâri T-ÇYK: Çakma ve Yapıştırma Kündekâri	ZB: Zıvanalı Birleştirme ÇB: Çakma / Çivili Birleştirme	DÜZ: Düz YOK: Yok			
Menteşe, Tokmak, Halka veya Diğer Metal Eklentiler						
Bağlantı Elemanları	Var	Yok	Orijinal	Değişmiş		
Kilit veya Sürgü	X		X			
Menteşe ve Diğer Metaller	X		X			
Süsleme Özellikleri	Üst Pano	Orta Pano	Alt Pano	Serenler	Kayıtlar	Diğer
Yıldız						
Altıgen						
Sekizgen						
Daire						
Diğer	Düz	Düz	Düz	Düz	Düz	
Birleştirme Noktalarında Bozulma Durumu						
Kasa	Üst kayıt-Serenler	Orta kayıt-Serenler	Alt kayıt-Serenler	Tezyinat		
2	2	2	2	2		
Eserin Genel Durumu: Kapı, orijinallliğini korumakla birlikte her iki kanatın alt ve üst bölgelerde orta kısımlara doğru derin çatlaklar oluşmuştur. Cami 2021 yılında tamamen yeniden restore edilmiştir.						
Yok (0)	Çok Az (1)	Az (2)	Fazla (3)	Çok Fazla (4)		
		X				
Not: Bozulma seviyesi/durumu, bu tabloda verilen puanlamaya göre yapılacaktır.						

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait resimler

Resim 1.4.1. Ustacalı Camii giriş kapısı dış cephe

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait resimler

Resim 4.2. Ustacalı Camii giriş kapısı iç cephe

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait veri toplama formu ve resimler

Çizelge 1.5. Turgutlu Camii giriş kapısı veri toplama formu

Eserin Bilgileri						
Adı	Turgutlu Camii		Tescil Tarihi	18.07.2012		
İli ve İlçesi	Samsun/Çarşamba		Restorasyon Tarihi	Belirsiz		
Yapım Tarihi	Tahmini 200 yıl öncesi		Mimarı/Sanatçısı	Belirsiz		
Eserin Türü	Cami		Eserin Kodu	S-5		
Kapının Genel Görünümü						
Bozulma Oran	Yok (0)	Çok Az (1)	Az (2)	Fazla (3)	Çok Fazla (4)	
Bozulma Durumu	Çatlama			X		
	Çürüme		X			
	Kopma	X				
	Burkulma			X		
	Gevşeme			X		
Kanat Ölçüleri (cm)	Uzunluk		Genişlik		Kalınlık	
	205		Sol (60)-Sağ (60)		4	
Taşıyıcı Ölçüleri (cm)	Uzunluk		Genişlik		Kalınlık	
	231		10		16	
Kanat Sayısı	Pano Sayısı			Açılma yönü		
2	3			İç		
Malzeme Çeşidi						
Taşıyıcı Sistem		Tezyinat			Üst Yüzey	
Çam		Çam			Boya	
Yapım Tekniği						
Üst kayıt-Serenler	Orta kayıt-Serenler	Alt kayıt-Serenler	Tezyinat		Kasa	
ÇB	ÇB	ÇB	DÜZ		ÇB	
GK: Gerçek Kündekâri	T-OÇK: Oyma ve Çakma Kündekâri	ZB: Zıvanalı Birleştirme	DÜZ: Düz			
KİK: Kafes İşi Kündekari	T-ÇYK: Çakma ve Yapıştırma Kündekâri	ÇB: Çakma / Çivili Birleştirme	YOK: Yok			
Menteşe, Tokmak, Halka veya Diğer Metal Eklentiler						
Bağlantı Elemanları	Var	Yok		Orijinal	Değişmiş	
Kilit veya Sürgü	X				X	
Menteşe ve Diğer Metaller	X				X	
Süsleme Özellikleri	Üst Pano	Orta Pano	Alt Pano	Serenler	Kayıtlar	Diğer
Yıldız						
Altıgen						
Sekizgen						
Daire						
Diğer	Düz	Düz	Düz	Düz	Düz	
Birleştirme Noktalarında Bozulma Durumu						
Kasa	Üst kayıt-Serenler	Orta kayıt-Serenler	Alt kayıt-Serenler	Tezyinat		
3	3	3	3	3		
Eserin Genel Durumu: Cami mezarlık içinde atıl durumdadır. Kapı değişmiş olup ve gelişi güzel dış kısmı örtücü boya ile boyanmış ve boyalarda dökülmeler mevcut, yapı acil olarak bakıma alınması gerekmektedir.						
Yok (0)	Çok Az (1)	Az (2)		Fazla (3)	Çok Fazla (4)	
				X		
Not: Bozulma seviyesi/durumu, bu tabloda verilen puanlamaya göre yapılacaktır.						

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait resimler

Resim 5.1. Turgutlu Camii giriş kapısı dış cephe

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait resimler

Resim 5.2. Turgutlu Camii giriş kapısı iç cephe

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait veri toplama formu ve resimler

Çizelge 1.6. Kuşhane Camii giriş kapısı veri toplama formu

Eserin Bilgileri						
Adı	Kuşhane Camii	Tescil Tarihi	14.11.2003			
İli ve İlçesi	Samsun/Çarşamba	Restorasyon Tarihi	2013-2016			
Yapım Tarihi	15. ve 18. yy.	Mimarı/Sanatçısı	Taceddinoğulları			
Eserin Türü	Cami	Eserin Kodu	S-6			
Kapının Genel Görünümü						
Bozulma Oran		Yok (0)	Çok Az (1)	Az (2)	Fazla (3)	Çok Fazla (4)
Bozulma Durumu	Çatlama			X		
	Çürüme		X			
	Kopma		X			
	Burkulma			X		
	Gevşeme			X		
Kanat Ölçüleri (cm)		Uzunluk		Genişlik		Kalınlık
		173		77		4
Taşıyıcı Ölçüleri (cm)		Uzunluk		Genişlik		Kalınlık
		183		12		4
Kanat Sayısı		Pano Sayısı			Açılma yönü	
2		3			İç	
Malzeme Çeşidi						
Taşıyıcı Sistem		Tezyinat			Üst Yüzey	
Kestane-Ceviz		Kestane-Ceviz			Doğal	
Yapım Tekniği						
Üst kayıt-Serenler	Orta kayıt-Serenler	Alt kayıt-Serenler	Tezyinat		Kasa	
ÇB	ÇB	ÇB	DÜZ		ÇB	
GK: Gerçek Kündekâri	T-OÇK: Oyma ve Çakma Kündekâri	ZB: Zıvanalı Birleştirme	DÜZ: Düz		YOK: Yok	
KİK: Kafes İş Kündekari	T-ÇYK: Çakma ve Yapıştırma Kündekâri	ÇB: Çakma / Çivili Birleştirme				
Menteşe, Tokmak, Halka veya Diğer Metal Eklentiler						
Bağlantı Elemanları	Var	Yok		Orijinal	Değişmiş	
Kilit veya Sürgü	X				X	
Menteşe ve Diğer Metaller	X				X	
Süsleme Özellikleri	Üst Pano	Orta Pano	Alt Pano	Serenler	Kayıtlar	Diğer
Yıldız	X	X	X			
Altıgen						
Sekizgen						
Daire	X	X	X			
Diğer	Düz	Düz	Düz	Düz	Düz	
Birleştirme Noktalarında Bozulma Durumu						
Kasa	Üst kayıt-Serenler	Orta kayıt-Serenler	Alt kayıt-Serenler	Tezyinat		
2	2	1	2	2		
Eserin Genel Durumu: Kapı, orijinal durumda görünmektedir. Dört köşesinde kayıt başlarında ek parçalar montaj yapılmıştır. Genel olarak sağlıklı bir yapıdadır.						
Yok (0)	Çok Az (1)	Az (2)	Fazla (3)	Çok Fazla (4)		
		X				
Not: Bozulma seviyesi/durumu, bu tabloda verilen puanlamaya göre yapılacaktır.						

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait resimler

Resim 6.1. Kuşhane Camii giriş kapısı dış cephe

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait resimler

Resim 6.2. Kuşhane Camii giriş kapısı iç cephe

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait veri toplama formu ve resimler

Çizelge 1.7. Porsuk Camii giriş kapısı veri toplama formu

Eserin Bilgileri						
Adı	Porsuk Camii	Tescil Tarihi	26.09.2013			
İli ve İlçesi	Samsun/Çarşamba	Restorasyon Tarihi	Yok			
Yapım Tarihi	17. yy.	Mimarı/Sanatçısı	Belirsiz			
Eserin Türü	Cami	Eserin Kodu	S-7			
Kapının Genel Görünümü						
Bozulma Oran		Yok (0)	Çok Az (1)	Az (2)	Fazla (3)	Çok Fazla (4)
Bozulma Durumu	Çatlama		X			
	Çürüme		X			
	Kopma		X			
	Burkulma			X		
	Gevşeme		X			
Kanat Ölçüleri (cm)	Uzunluk	Genişlik		Kalınlık		
	200	Sol (45)-Sağ (50)		3,5		
Taşıyıcı Ölçüleri (cm)	Uzunluk	Genişlik		Kalınlık		
	215	10,5		10		
Kanat Sayısı	Pano Sayısı		Açılma yönü			
2	Düz		İç			
Malzeme Çeşidi						
Taşıyıcı Sistem	Tezyinat		Üst Yüzey			
Ceviz	Ceviz		Doğal			
Yapım Tekniği						
Üst kayıt-Serenler	Orta kayıt-Serenler	Alt kayıt-Serenler	Tezyinat	Kasa		
-	-	-	DÜZ	ÇB		
GK: Gerçek Kündekâri KİK: Kafes İş Kündekari	T-OÇK: Oyma ve Çakma Kündekâri T-ÇYK: Çakma ve Yapıştırma Kündekâri	ZB: Zıvanalı Birleştirme ÇB: Çakma / Çivili Birleştirme	DÜZ: Düz YOK: Yok			
Menteşe, Tokmak, Halka veya Diğer Metal Eklentiler						
Bağlantı Elemanları	Var	Yok	Orijinal	Değişmiş		
Kilit veya Sürgü	X		X			
Menteşe ve Diğer Metaller	X		X			
Süsleme Özellikleri	Üst Pano	Orta Pano	Alt Pano	Serenler	Kayıtlar	Diğer
Yıldız						
Altıgen						
Sekizgen						
Daire						
Diğer	Yazı-Motif	Motif	Motif	Motif	Motif	
Birleştirme Noktalarında Bozulma Durumu						
Kasa	Üst kayıt-Serenler	Orta kayıt-Serenler	Alt kayıt-Serenler	Tezyinat		
2	2	2	2	2		
Eserin Genel Durumu: Kapı, özgün halini korumaktadır, zengin bir oyma işçiliği uygulanmış olup genel olarak sağlıklı bir durumdadır.						
Yok (0)	Çok Az (1)	Az (2)	Fazla (3)	Çok Fazla (4)		
		X				
Not: Bozulma seviyesi/durumu, bu tabloda verilen puanlamaya göre yapılacaktır.						

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait resimler

Resim 7.1. Porsuk Camii giriş kapısı dış cephe

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait resimler

Resim 7.2. Porsuk Camii giriş kapısı iç cephe

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait veri toplama formu ve resimler

Çizelge 1.8. Orduköy Camii giriş kapısı veri toplama formu

Eserin Bilgileri						
Adı	Orduköy Camii	Tescil Tarihi	09.03.2002			
İli ve İlçesi	Samsun/Çarşamba	Restorasyon Tarihi	2017			
Yapım Tarihi	1420'li yıllar	Mimarı/Sanatçısı	Taceddinoğlu Hasan Bey			
Eserin Türü	Cami	Eserin Kodu	S-8			
Kapının Genel Görünümü						
Bozulma Oran		Yok (0)	Çok Az (1)	Az (2)	Fazla (3)	Çok Fazla (4)
Bozulma Durumu	Çatlama				X	
	Çürüme		X			
	Kopma		X			
	Burkulma			X		
	Gevşeme			X		
Kanat Ölçüleri (cm)		Uzunluk		Genişlik		Kalınlık
		198		Sol (51)-Sağ (51)		3
Taşıyıcı Ölçüleri (cm)		Uzunluk		Genişlik		Kalınlık
		113		122		10
Kanat Sayısı		Pano Sayısı			Açılma yönü	
2		Düz			İç	
Malzeme Çeşidi						
Taşıyıcı Sistem		Tezyinat			Üst Yüzey	
Kestane-Karaağaç		Kestane-Karaağaç			Doğal	
Yapım Tekniği						
Üst kayıt-Serenler	Orta kayıt-Serenler	Alt kayıt-Serenler	Tezyinat		Kasa	
YOK	YOK	YOK	DÜZ-MOTİF		ZB	
GK: Gerçek Kündekâri	T-OÇK: Oyma ve Çakma Kündekâri	ZB: Zıvanalı Birleştirme	DÜZ: Düz		YOK: Yok	
KİK: Kafes İşi Kündekâri	T-ÇYK: Çakma ve Yapıştırma Kündekâri	ÇB: Çakma / Çivili Birleştirme				
Menteşe, Tokmak, Halka veya Diğer Metal Eklentiler						
Bağlantı Elemanları	Var	Yok		Orijinal	Değişmiş	
Kilit veya Sürgü	X				X	
Menteşe ve Diğer Metaller	X			X		
Süsleme Özellikleri	Üst Pano	Orta Pano	Alt Pano	Serenler	Kayıtlar	Diğer
Yıldız						
Altıgen						
Sekizgen						
Daire						
Diğer	Motif	Motif	Motif	Motif	Motif	
Birleştirme Noktalarında Bozulma Durumu						
Kasa	Üst kayıt-Serenler	Orta kayıt-Serenler	Alt kayıt-Serenler	Tezyinat		
2	3	2	3	2		
Eserin Genel Durumu: Kapı, orijinallliğini korumakla birlikte her iki kanatın alt ve üst bölgelerde orta kısımlara doğru derin çatlaklar oluşmuştur. Cami 2017 yılında genel olarak restorasyon yapılmıştır.						
Yok (0)	Çok Az (1)	Az (2)	Fazla (3)	Çok Fazla (4)		
		X				
Not: Bozulma seviyesi/durumu, bu tabloda verilen puanlamaya göre yapılacaktır.						

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait resimler

Resim 8.1. Orduköy Camii giriş kapısı dış cephe

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait resimler

Resim 8.2. Orduköy Camii giriş kapısı iç cephe

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait veri toplama formu ve resimler

Çizelge 1.9 Bayezid Paşa Camii giriş kapısı veri toplama formu

Eserin Bilgileri						
Adı	Bayezid Paşa Camii	Tescil Tarihi	05.05.1992			
İli ve İlçesi	Amasya/Merkez	Restorasyon	2006			
Yapım Tarihi	1414	Mimarî/Sanatçısı	Yakup Bin-i Abdullah Zeynettin Bin-i Zekeriyya			
Eserin Türü	Cami	Eserin Kodu	A-1			
Kapının Genel Görünümü						
Bozulma Oran		Yok (0)	Çok Az (1)	Az (2)	Fazla (3)	Çok Fazla (4)
Bozulma Durumu	Çatlama	X				
	Çürüme	X				
	Kopma		X			
	Burkulma		X			
	Gevşeme		X			
Kanat Ölçüleri (cm)	Uzunluk	Genişlik		Kalınlık		
	260	Sol (76)-Sağ (76)		6		
Taşıyıcı Ölçüleri (cm)	Uzunluk	Genişlik		Kalınlık		
	Metal Mil					
Kanat Sayısı	Pano Sayısı		Açılma yönü			
2	3		İç			
Malzeme Çeşidi						
Taşıyıcı Sistem		Tezyinat		Üst Yüzey		
Metal		Belirlenemedi		Vernik		
Yapım Tekniği						
Üst kayıt-Serenler	Orta kayıt-Serenler	Alt kayıt-Serenler	Tezyinat	Kasa		
T-OÇK	T-OÇK	T-OÇK	T-OÇK	YOK		
GK: Gerçek Kündekâri	T-OÇK: Oyma ve Çakma Kündekâri	ZB: Zıvanalı Birleştirme	DÜZ: Düz			
KİK: Kafes İşi Kündekari	T-ÇYK: Çakma ve Yapıştırma Kündekâri	ÇB: Çakma / Çivili Birleştirme	YOK: Yok			
Menteşe, Tokmak, Halka veya Diğer Metal Eklentiler						
Bağlantı Elemanları	Var	Yok	Orijinal	Değişmiş		
Kilit veya Sürgü	X		X			
Menteşe ve Diğer Metaller	X		X			
Süsleme Özellikleri	Üst Pano	Orta Pano	Alt Pano	Serenler	Kayıtlar	Diğer
Yıldız		X				
Altıgen		X				
Sekizgen						
Daire						
Diğer	Yazı-Motif	On Kollu	Motif	Motif	Motif	
Birleştirme Noktalarında Bozulma Durumu						
Kasa	Üst kayıt-Serenler	Orta kayıt-Serenler	Alt kayıt-Serenler	Tezyinat		
1	1	1	2	1		
Eserin Genel Durumu: Kapı, orijinal olarak görünmektedir. Üst yüzeyde vernik kullanılmıştır, vernikte deformasyon söz konusudur. Genel olarak sağlıklı bir yapıya sahiptir.						
Yok (0)	Çok Az (1)	Az (2)	Fazla (3)	Çok Fazla (4)		
	X					
Not: Bozulma seviyesi/durumu, bu tabloda verilen puanlamaya göre yapılacaktır.						

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait resimler

Resim 9.1. Bayezid Paşa Camii giriş kapısı dış cephe

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait resimler

Resim 9.2. Bayezid Paşa Camii giriş kapısı iç cephe

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait veri toplama formu ve resimler

Çizelge 1.10. Şirvanlı (Azeriler) Camii giriş kapısı veri toplama formu

Eserin Bilgileri						
Adı	Şirvanlı (Azeriler) Camii		Tescil Tarihi	05.05.1992		
İli ve İlçesi	Amasya/Merkez		Restorasyon Tarihi	Belirsiz		
Yapım Tarihi	1895		Mimarı/Sanatçısı	Şeyh Hacı Mahmut Efendi		
Eserin Türü	Cami		Eserin Kodu	A-2		
Kapının Genel Görünümü						
Bozulma Oran		Yok (0)	Çok Az (1)	Az (2)	Fazla (3)	Çok Fazla (4)
Bozulma Durumu	Çatlama	X				
	Çürüme	X				
	Kopma	X				
	Burkulma		X			
	Gevşeme	X				
Kanat Ölçüleri (cm)	Uzunluk		Genişlik		Kalınlık	
	235		Sol (68,5)- Sağ (68,5)		3,8	
Taşıyıcı Ölçüleri (cm)	Uzunluk		Genişlik		Kalınlık	
	Metal Mil					
Kanat Sayısı		Pano Sayısı		Açılma yönü		
2		3		İç		
Malzeme Çeşidi						
Taşıyıcı Sistem		Tezyinat		Üst Yüzey		
Metal		Çam		Vernik		
Yapım Tekniği						
Üst kayıt-Serenler	Orta kayıt-Serenler	Alt kayıt-Serenler	Tezyinat	Kasa		
ZB	ZB	ZB	ZB	YOK		
GK: Gerçek Kündekâri KİK: Kafes İş Kündekari	T-OÇK: Oyma ve Çakma Kündekâri T-ÇYK: Çakma ve Yapıştırma Kündekâri	ZB: Zıvanalı Birleştirme ÇB: Çakma / Çivili Birleştirme	DÜZ: Düz YOK: Yok			
Menteşe, Tokmak, Halka veya Diğer Metal Eklentiler						
Bağlantı Elemanları	Var	Yok	Orijinal	Değişmiş		
Kilit veya Sürgü	X			X		
Menteşe ve Diğer Metaller	X			X		
Süsleme Özellikleri	Üst Pano	Orta Pano	Alt Pano	Serenler	Kayıtlar	Diğer
Yıldız						
Altıgen						
Sekizgen						
Daire						
Diğer	Düz	Düz	Düz	Düz	Düz	
Birleştirme Noktalarında Bozulma Durumu						
Kasa	Üst kayıt-Serenler	Orta kayıt-Serenler	Alt kayıt-Serenler	Tezyinat		
0	0	0	0	0		
Eserin Genel Durumu: Kapı değişmiştir, fakat çevredeki orijinal örneklerle bakıldığında orijinaline uygun olarak yapılmadığı görülmektedir. Üst yüzeyde vernik kullanılmıştır. Dış cephede kare, dikdörtgen ve dairesel çizgiler uygulanırken, iç cephede ise kaplama işçiliği uygulanmaktadır.						
Yok (0)	Çok Az (1)	Az (2)	Fazla (3)	Çok Fazla (4)		
X						
Not: Bozulma seviyesi/durumu, bu tabloda verilen puanlamaya göre yapılacaktır.						

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait resimler

Resim 10.1 Şirvanlı (Azeriler) Camii giriş kapısı dış cephe

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait resimler

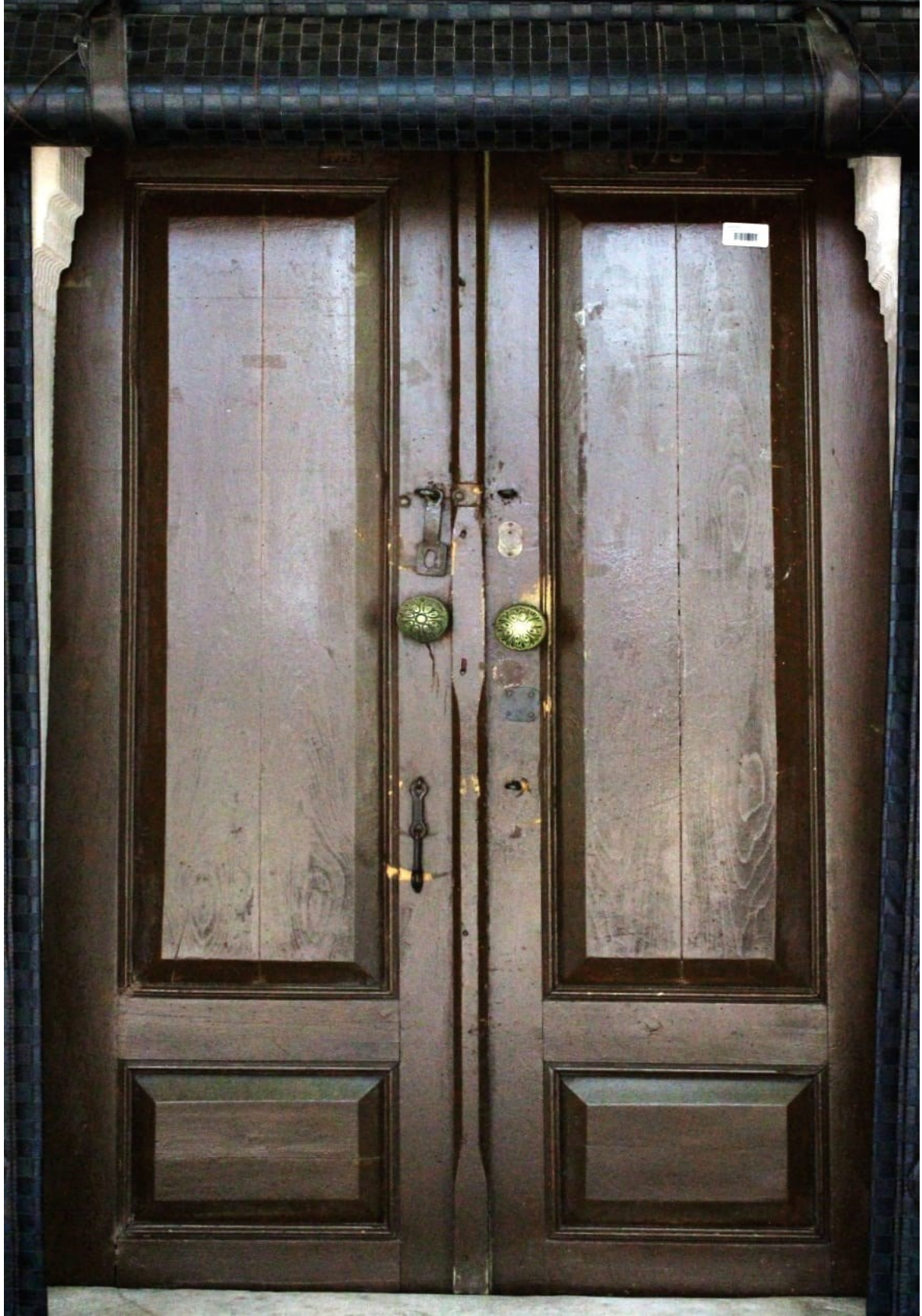
Resim 10.2. Şirvanlı (Azeriler) Camii giriş kapısı iç cephe

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait veri toplama formu ve resimler

Çizelge 1.11. Mehmet Paşa Camii giriş kapısı veri toplama formu

Eserin Bilgileri						
Adı	Mehmet Paşa Camii	Tescil Tarihi	05.05.1992			
İli ve İlçesi	Amasya/Merkez	Restorasyon Tarihi	1939 Deprem Sonrası			
Yapım Tarihi	1486	Mimarı/Sanatçısı	Mehmet Paşa			
Eserin Türü	Cami	Eserin Kodu	A-3			
Kapının Genel Görünümü						
Bozulma Oran		Yok (0)	Çok Az (1)	Az (2)	Fazla (3)	Çok Fazla (4)
Bozulma Durumu	Çatlama			X		
	Çürüme	X				
	Kopma	X				
	Burkulma		X			
	Gevşeme		X			
Kanat Ölçüleri (cm)	Uzunluk	Genişlik		Kalınlık		
	242	Sol (68)-Sağ (68)		6,5		
Taşıyıcı Ölçüleri (cm)	Uzunluk	Genişlik		Kalınlık		
	Metal Mil					
Kanat Sayısı	Pano Sayısı		Açılma yönü			
2	4		İç			
Malzeme Çeşidi						
Taşıyıcı Sistem		Tezyinat		Üst Yüzey		
Metal		Çam		Boya		
Yapım Tekniği						
Üst kayıt-Serenler	Orta kayıt-Serenler	Alt kayıt-Serenler	Tezyinat	Kasa		
ZB	ZB	ZB	ZB	YOK		
GK: Gerçek Kündekâri KİK: Kafes İşi Kündekari	T-OÇK: Oyma ve Çakma Kündekâri T-ÇYK: Çakma ve Yapıştırma Kündekâri	ZB: Zıvanalı Birleştirme ÇB: Çakma / Çivili Birleştirme	DÜZ: Düz YOK: Yok			
Menteşe, Tokmak, Halka veya Diğer Metal Eklentiler						
Bağlantı Elemanları	Var	Yok	Orijinal	Değişmiş		
Kilit veya Sürgü	X			X		
Menteşe ve Diğer Metaller	X			X		
Süsleme Özellikleri	Üst Pano	Orta Pano	Alt Pano	Serenler	Kayıtlar	Diğer
Yıldız						
Altıgen						
Sekizgen						
Daire						
Diğer	Düz	Düz	Düz	Düz	Düz	
Birleştirme Noktalarında Bozulma Durumu						
Kasa	Üst kayıt-Serenler	Orta kayıt-Serenler	Alt kayıt-Serenler	Tezyinat		
1	2	1	1	1		
Eserin Genel Durumu: Kapı, özgüne bağlı kalmaksızın değiştirilmiştir. Koruyucu katman olarak dış cephede boya kullanılmış olup, iç ve dış kilit tokmak bölgelerinde üst yüzeyde aşınmalar oluşmuştur. Orta panolarda kısmi çatlaklar oluşmaya başlamıştır.						
Yok (0)	Çok Az (1)	Az (2)	Fazla (3)	Çok Fazla (4)		
	X					
Not: Bozulma seviyesi/durumu, bu tabloda verilen puanlamaya göre yapılacaktır.						

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait resimler

Resim 11.1 Mehmet Paşa Camii giriş kapısı dış cephe

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait resimler

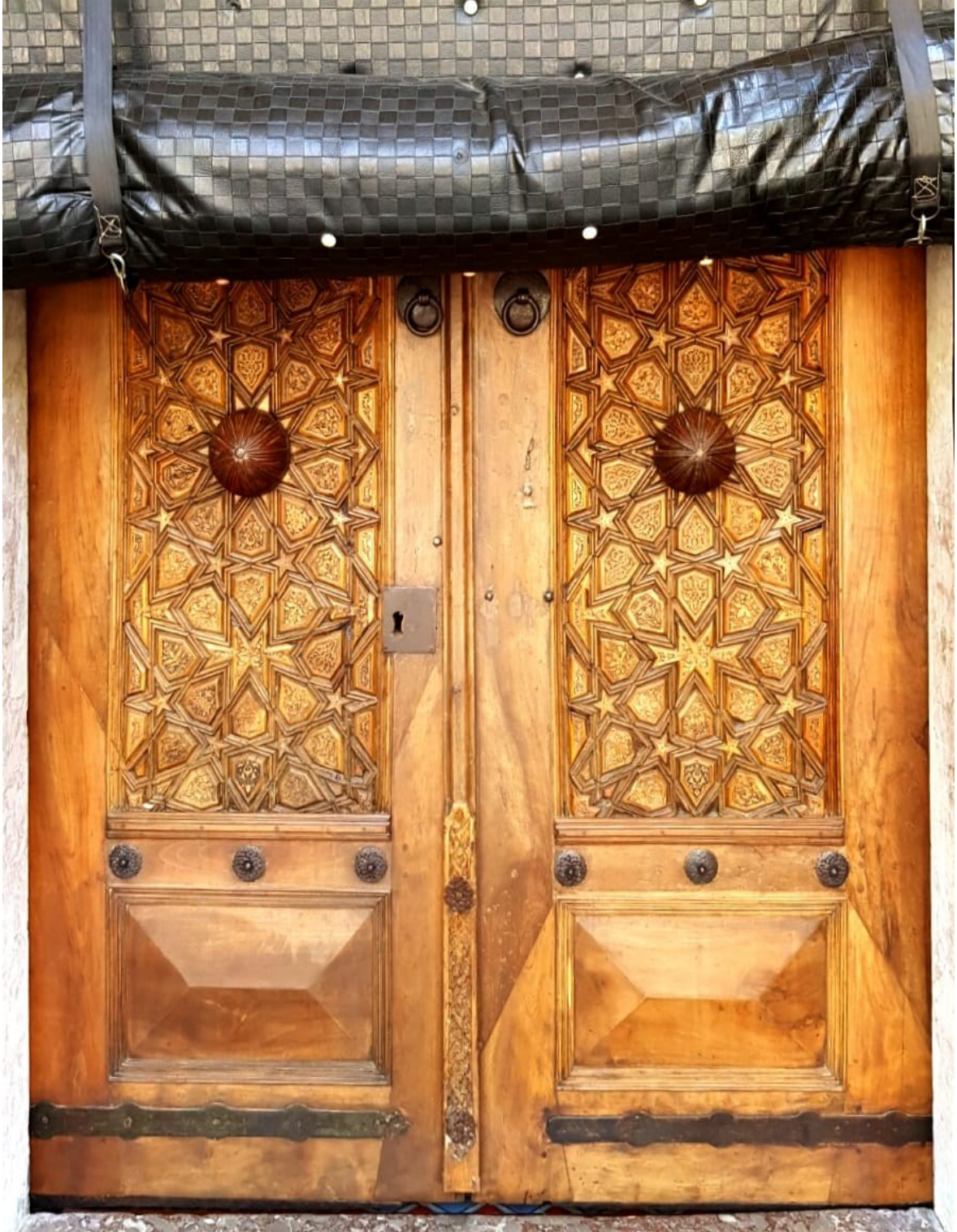
Resim 11.2. Mehmet Paşa Camii giriş kapısı iç cephe

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait veri toplama formu ve resimler

Çizelge 1.12. Sultan II. Bayezid Camii giriş kapısı veri toplama formu

Eserin Bilgileri						
Adı	Sultan II. Bayezid Camii	Tescil Tarihi	05.05.1992			
İli ve İlçesi	Amasya/Merkez	Restorasyon Tarihi	1954-1971			
Yapım Tarihi	1486	Mimarı/Sanatçısı	Şemsettin Ahmet			
Eserin Türü	Cami	Eserin Kodu	A-4			
Kapının Genel Görünümü						
Bozulma Oran		Yok (0)	Çok Az (1)	Az (2)	Fazla (3)	Çok Fazla (4)
Bozulma Durumu	Çatlama	X				
	Çürüme	X				
	Kopma	X				
	Burkulma		X			
	Gevşeme	X				
Kanat Ölçüleri (cm)	Uzunluk	Genişlik		Kalınlık		
	296	Sol (92)-Sağ (92)		7		
Taşıyıcı Ölçüleri (cm)	Uzunluk	Genişlik		Kalınlık		
	Metal Mil					
Kanat Sayısı	Pano Sayısı		Açılma yönü			
2	3		İç			
Malzeme Çeşidi						
Taşıyıcı Sistem		Tezyinat		Üst Yüzey		
Metal		Belirlenemedi		Vernik		
Yapım Tekniği						
Üst kayıt-Serenler	Orta kayıt-Serenler	Alt kayıt-Serenler	Tezyinat	Kasa		
ZB	ZB	ZB	ZB	YOK		
GK: Gerçek Kündekâri KİK: Kafes İş Kündekari	T-OÇK: Oyma ve Çakma Kündekâri T-ÇYK: Çakma ve Yapıştırma Kündekâri	ZB: Zıvanalı Birleştirme ÇB: Çakma / Çivili Birleştirme	DÜZ: Düz YOK: Yok			
Menteşe, Tokmak, Halka veya Diğer Metal Eklentiler						
Bağlantı Elemanları	Var	Yok	Orijinal	Değişmiş		
Kilit veya Sürgü	X		X			
Menteşe ve Diğer Metaller	X		X			
Süsleme Özellikleri	Üst Pano	Orta Pano	Alt Pano	Serenler	Kayıtlar	Diğer
Yıldız			X			
Altıgen			X			
Sekizgen		X				
Daire						
Diğer	Yazı-Motif		Düz	Düz	Düz	
Birleştirme Noktalarında Bozulma Durumu						
Kasa	Üst kayıt-Serenler	Orta kayıt-Serenler	Alt kayıt-Serenler	Tezyinat		
0	0	0	0	0		
Eserin Genel Durumu: Kapı, orijinal olduğu ve alt kayıtlarda yenileme izleri görünmektedir. Ayrıca ince oyma işçiliğinin olduğu kısımlarda kopmalar görünmektedir.						
Yok (0)	Çok Az (1)	Az (2)	Fazla (3)	Çok Fazla (4)		
X						
Not: Bozulma seviyesi/durumu, bu tabloda verilen puanlamaya göre yapılacaktır.						

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait resimler

Resim 12.1 Sultan II. Bayezid Camii giriş kapısı dış cephe

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait resimler

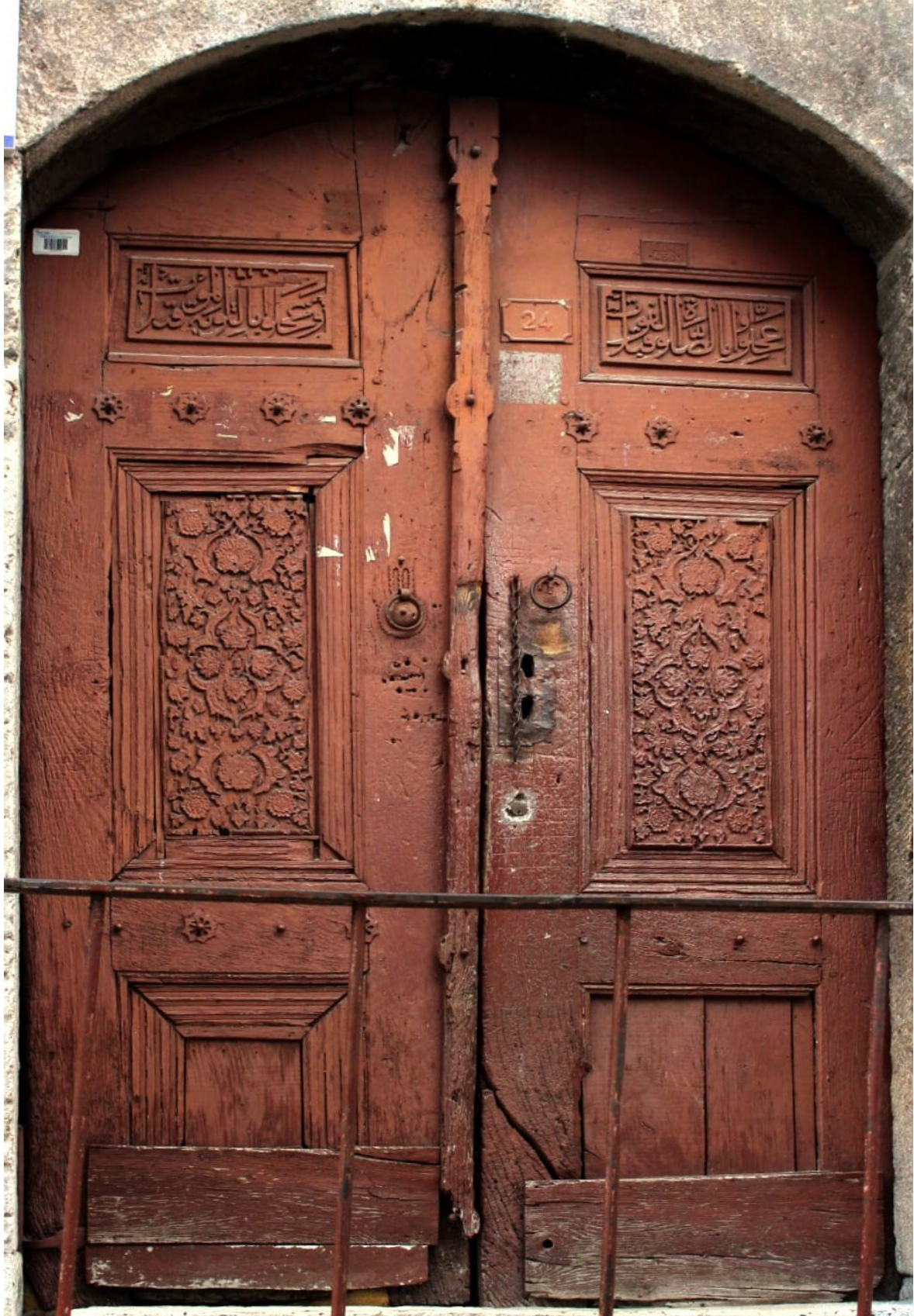
Resim 12.2. Sultan II. Bayezid Camii giriş kapısı iç cephe

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait veri toplama formu ve resimler

Çizelge 1.13. Sofular Camii giriş kapısı veri toplama formu

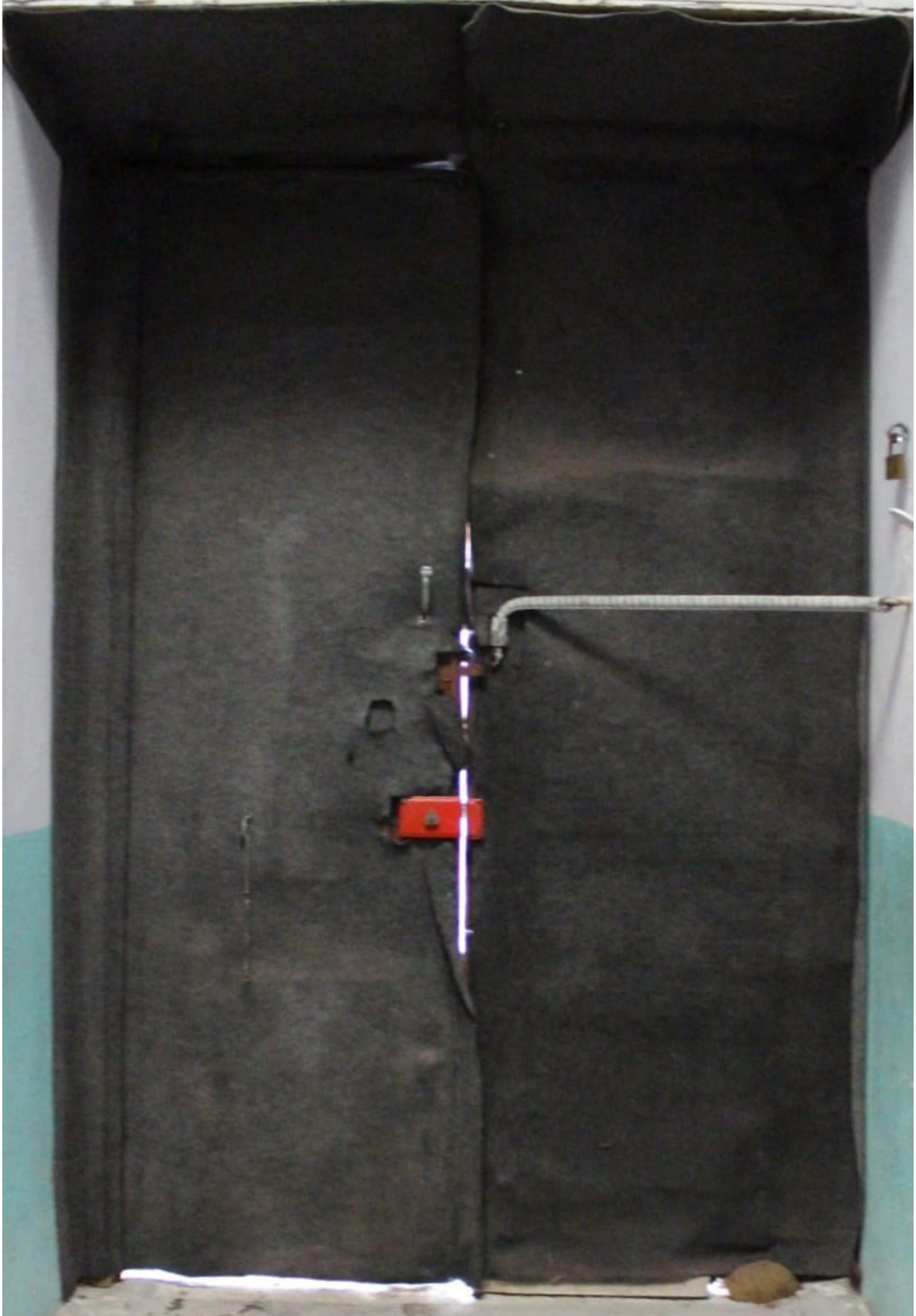
Eserin Bilgileri						
Adı	Sofular Camii	Tescil Tarihi	05.05.1992			
İli ve İlçesi	Amasya/Merkez	Restorasyon Tarihi	Belirsiz			
Yapım Tarihi	1502	Mimarı/Sanatçısı	Beylerbeyi Abdullah Paşa			
Eserin Türü	Cami	Eserin Kodu	A-5			
Kapının Genel Görünümü						
Bozulma Oran		Yok (0)	Çok Az (1)	Az (2)	Fazla (3)	Çok Fazla (4)
Bozulma Durumu	Çatlama					X
	Çürüme				X	
	Kopma					X
	Burkulma				X	
	Gevşeme				X	
Kanat Ölçüleri (cm)		Uzunluk	Genişlik		Kalınlık	
		310	Sol (94)-Sağ (94)		6	
Taşıyıcı Ölçüleri (cm)		Uzunluk	Genişlik		Kalınlık	
		Metal Mil				
Kanat Sayısı		Pano Sayısı		Açılma yönü		
2		3		İç		
Malzeme Çeşidi						
Taşıyıcı Sistem		Tezyinat		Üst Yüzey		
Metal		Belirlenemedi		Boya		
Yapım Tekniği						
Üst kayıt-Serenler	Orta kayıt-Serenler	Alt kayıt-Serenler	Tezyinat		Kasa	
ZB	ZB	ZB	ZB		YOK	
GK: Gerçek Kündekâri KİK: Kafes İş Kündekari	T-OÇK: Oyma ve Çakma Kündekâri T-ÇYK: Çakma ve Yapıştırma Kündekâri	ZB: Zıvanalı Birleştirme ÇB: Çakma / Çivili Birleştirme	DÜZ: Düz YOK: Yok			
Menteşe, Tokmak, Halka veya Diğer Metal Eklentiler						
Bağlantı Elemanları	Var	Yok		Orijinal	Değişmiş	
Kilit veya Sürgü	X			X		
Menteşe ve Diğer Metaller	X			X		
Süsleme Özellikleri	Üst Pano	Orta Pano	Alt Pano	Serenler	Kayıtlar	Diğer
Yıldız						
Altıgen						
Sekizgen						
Daire						
Diğer	Yazı	Motif	Düz	Düz	Düz	
Birleştirme Noktalarında Bozulma Durumu						
Kasa	Üst kayıt-Serenler	Orta kayıt-Serenler	Alt kayıt-Serenler	Tezyinat		
3	3	3	4			
Eserin Genel Durumu: Kapı, orijinal olup üst yüzeyde yoğun bir boya katmanı oluşmuş olup iç kısımda bez kaplama yapılmıştır. Genel olarak kötü durumdadır, genel olarak gevşeme ve çatlaklar vardır özellikle alt bölgelerde kopmalar mevcuttur. Tez zamanda bilinçli kişilerle bakıma alınması gerekmektedir.						
Yok (0)	Çok Az (1)	Az (2)		Fazla (3)	Çok Fazla (4)	
					X	
Not: Bozulma seviyesi/durumu, bu tabloda verilen puanlamaya göre yapılacaktır.						

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait resimler

Resim 13.1 Sofular Camii giriş kapısı dış cephe

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait resimler

Resim 13.2. Sofular Camii giriş kapısı iç cephe

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait veri toplama formu ve resimler

Çizelge 1.14. Çilehane Camii giriş kapısı veri toplama formu

Eserin Bilgileri						
Adı	Çilehane Camii	Tescil Tarihi	05.05.1992			
İli ve İlçesi	Amasya/Merkez	Restorasyon Tarihi	1964			
Yapım Tarihi	1413	Mimarı/Sanatçısı	Yakup Paşa			
Eserin Türü	Cami	Eserin Kodu	A-6			
Kapının Genel Görünümü						
Bozulma Oran		Yok (0)	Çok Az (1)	Az (2)	Fazla (3)	Çok Fazla (4)
Bozulma Durumu	Çatlama		X			
	Çürüme	X				
	Kopma		X			
	Burkulma		X			
	Gevşeme			X		
Kanat Ölçüleri (cm)		Uzunluk	Genişlik		Kalınlık	
		252	Sol (76)-Sağ (76)		4,8	
Taşıyıcı Ölçüleri (cm)		Uzunluk	Genişlik		Kalınlık	
		Metal Mil				
Kanat Sayısı		Pano Sayısı		Açılma yönü		
2		3		İç		
Malzeme Çeşidi						
Taşıyıcı Sistem		Tezyinat		Üst Yüzey		
Metal		Belirlenemedi		Renkli Vernik		
Yapım Tekniği						
Üst kayıt-Serenler	Orta kayıt-Serenler	Alt kayıt-Serenler	Tezyinat	Kasa		
ZB	ZB	ZB	ZB	YOK		
GK: Gerçek Kündekâri KİK: Kafes İş Kündekari	T-OÇK: Oyma ve Çakma Kündekâri T-ÇYK: Çakma ve Yapıştırma Kündekâri	ZB: Zıvanalı Birleştirme ÇB: Çakma / Çivili Birleştirme	DÜZ: Düz YOK: Yok			
Menteşe, Tokmak, Halka veya Diğer Metal Eklentiler						
Bağlantı Elemanları	Var	Yok	Orijinal	Değişmiş		
Kilit veya Sürgü	X			X		
Menteşe ve Diğer Metaller	X			X		
Süsleme Özellikleri	Üst Pano	Orta Pano	Alt Pano	Serenler	Kayıtlar	Diğer
Yıldız						
Altıgen						
Sekizgen						
Daire						
Diğer	Düz	Düz	Düz	Düz	Düz	
Birleştirme Noktalarında Bozulma Durumu						
Kasa	Üst kayıt-Serenler	Orta kayıt-Serenler	Alt kayıt-Serenler	Tezyinat		
0	0	0	0	0		
Eserin Genel Durumu: Kapı, özgüne bağlı olmadan değiştirilmiştir. Koruyucu katman olarak, renkli vernik uygulanmış olup, özellikle alt kayıtların bulunduğu bölgenin ahşap kısımlarında ve koruyucu katmanında aşınma; Orta ve alt panolarda ise ahşap malzemenin çekmesinden kaynaklı açılmalar mevcuttur.						
Yok (0)	Çok Az (1)	Az (2)	Fazla (3)	Çok Fazla (4)		
	X					
Not: Bozulma seviyesi/durumu, bu tabloda verilen puanlamaya göre yapılacaktır.						

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait resimler

Resim 14.1 Çilehane Camii giriş kapısı dış cephe

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait resimler

Resim 14.2. Çilehane Camii giriş kapısı iç cephe

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait veri toplama formu ve resimler

Çizelge 1.15. Gümüşlü Camii giriş kapısı veri toplama formu

Eserin Bilgileri						
Adı	Gümüşlü Camii	Tescil Tarihi	05.05.1992			
İli ve İlçesi	Amasya/Merkez	Restorasyon Tarihi	1721			
Yapım Tarihi	1326	Mimarı/Sanatçısı	Tacettin Mahmut Çelebi			
Eserin Türü	Cami	Eserin Kodu	A-7			
Kapının Genel Görünümü						
Bozulma Oran		Yok (0)	Çok Az (1)	Az (2)	Fazla (3)	Çok Fazla (4)
Bozulma Durumu	Çatlama		X			
	Çürüme	X				
	Kopma		X			
	Burkulma		X			
	Gevşeme		X			
Kanat Ölçüleri (cm)		Uzunluk	Genişlik		Kalınlık	
		306	Sol (91)-Sağ (91)		4	
Taşıyıcı Ölçüleri (cm)		Uzunluk	Genişlik		Kalınlık	
		Metal Mil				
Kanat Sayısı		Pano Sayısı		Açılma yönü		
2		6		İç		
Malzeme Çeşidi						
Taşıyıcı Sistem		Tezyinat		Üst Yüzey		
Metal		Kayın		Renkli Vernik		
Yapım Tekniği						
Üst kayıt-Serenler	Orta kayıt-Serenler	Alt kayıt-Serenler	Tezyinat		Kasa	
ZB	ZB	ZB	ZB		YOK	
GK: Gerçek Kündekâri	T-OÇK: Oyma ve Çakma Kündekâri	ZB: Zıvanalı Birleştirme	DÜZ: Düz			
KİK: Kafes İş Kündekari	T-ÇYK: Çakma ve Yapıştırma Kündekâri	ÇB: Çakma / Çivili Birleştirme	YOK: Yok			
Menteşe, Tokmak, Halka veya Diğer Metal Eklentiler						
Bağlantı Elemanları	Var	Yok	Orijinal		Değişmiş	
Kilit veya Sürgü	X				X	
Menteşe ve Diğer Metaller	X				X	
Süsleme Özellikleri	Üst Pano	Orta Pano	Alt Pano	Serenler	Kayıtlar	Diğer
Yıldız						
Altıgen						
Sekizgen						
Daire						
Diğer	Düz	Düz	Düz	Düz	Düz	
Birleştirme Noktalarında Bozulma Durumu						
Kasa	Üst kayıt-Serenler	Orta kayıt-Serenler	Alt kayıt-Serenler	Tezyinat		
1	1	1	1	1		
Eserin Genel Durumu: Kapı, özgüne bağlı kalmaksızın değiştirilmiştir. Koruyucu katman olarak, renkli vernik uygulanmış olup, özellikle kilit tokmak çevresiyle birlikte genel olarak ahşap kısımlarında ve koruyucu katmanında aşınma oluşmuş.						
Yok (0)	Çok Az (1)	Az (2)	Fazla (3)	Çok Fazla (4)		
	X					
Not: Bozulma seviyesi/durumu, bu tabloda verilen puanlamaya göre yapılacaktır.						

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait resimler

Resim 15.1 Gümüşlü Camii giriş kapısı dış cephe

EK-1. (devam) İncelenen caminin giriş kapısına ait resimler

Resim 15.2. Gümüşlü Camii giriş kapısı iç cephe

Gazili olmak ayrıcalıktır